

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Obor: Informační studia a knihovnictví

Bakalářská práce

Karel Matějka

Současné chorvatské knihovny

Contemporary libraries in Croatia

Praha 2015

Vedoucí práce: PhDr. Radka Římanová, Ph.D.

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Radka Římanová

Oponent bakalářské práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Poděkování

Děkuji PhDr. Radce Římanové za vedení bakalářské práce a odborných konzultací.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne

.....

podpis studenta

Abstrakt

Cílem práce je charakteristika současného stavu, vývoje a činností knihoven v Chorvatské republice. Definování chorvatské soustavy a struktury knihoven, základní historické a politické pozadí těchto knihoven, legislativa a vybrané metodické pokyny a dále moderní trendy a jejich možné další směřování.

Klíčová slova

Chorvatská republika, systém knihoven, knihovní činnosti, knihovní služby, současnost

Abstract

Purpose of this bachelor's thesis is characteristic of contemporary condition, development and activities in Republic of Croatia. Definition of library network and its structure, general historical and political background, legislation and selected methodical directions and then modern trends and its possible future tendencies.

Keywords

Croatia, system of libraries, library activities, library services, present

Seznam zkratek

- HDZ - Hrvatska demokratska zajednica (vládní politická strana do roku 2000)
- HIDRA - Hrvatska informacijsko-dokumentacijska referalna agencija (Chorvatská informačně-dokumentační referenční agentura)
- HKD - Hrvatske knjižničarske društvo (Svaz chorvatských knihovníků)
- NN - Narodne novine (úřední věstník Chorvatské republiky)
- NSK - Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu (Národní a univerzitní knihovna v Záhřebu)
- SNTIJ - Sistem naučnih i tehnoloških informacija Jugoslavije
- SFRJ - Socialistická federativní republika Jugoslávie
- STEM - Science Technology Engineering and Mathematics

Obsah

Předmluva	8
Úvod.....	9
1. Stručný vývoj knihovnictví v Chorvatsku	10
2. Chorvatská válka za nezávislost a knihovny	13
2.1 Politické pozadí Chorvatské války za nezávislost	13
2.2 Chorvatské knihovny pod palbou	14
3. Chorvatský systém knihoven	19
3.1 Hlavní město Záhřeb	20
3.1.1 Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu	20
3.2.2 Knjižnica grada Zagreba	21
3.2 Záhřebská župa	24
3.3 Krapinsko-zagorská župa	24
3.4 Sisacko-moslavinská župa	25
3.5 Karlovačká župa	26
3.6 Varaždinská župa	27
3.7 Koprivnicko-križevačká župa	28
3.8 Bjelovarsko-bilogorská župa	29
3.9 Přímořsko-gorskokotarská župa	30
3.10 Licko-senjská župa	31
3.11 Viroviticko-podrávská župa	31
3.12 Požežsko-slavonská župa	32
3.13 Brodsko-posávská župa	32
3.14 Zadarská župa	33
3.15 Osijecko-baranjská župa	33
3.16 Šibenicko-kninská župa	34
3.17 Vukovarsko-sremská župa	35
3.18 Splitsko-dalmatská župa	36
3.19 Istrijská župa	36
3.20 Dubrovnicko-neretvanská župa	37
3.21 Mezimuřská župa	37
4. Knihovní legislativa v Chorvatsku	38
4.1 Zakon o knjižnicama (Zákon o knihovnách)	38
4.2 Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj	41
5. Knihovní systémy a souborné katalogy	45
5.1 Knihovní systém ZaKi	45
5.2 Knihovní systém Crolist	45
5.3. Knihovní systém Metelwin	46
5.4. Otevřený knihovní systém Koha	46
5.5. Aleph	46
Závěr	47
Seznam použitých informačních zdrojů	48

Předmluva

V mé bakalářské práci se věnuji tématu současných chorvatských knihoven. Jak sám název této práce napovídá, tématem bude charakteristika současných knihoven a jejich systému v Chorvatské republice, jejich fungování, organizace a s tím spjaté problémy a také základní náhled do poskytovaných služeb a knihovnických činností a to zejména od 90. let 20. století do současnosti. Čili po složitém vývoji vztahů mezi národnostmi ve formálním svazku, kterým byla Socialistická federativní republika Jugoslávie, její rozpad, vyhlášení nezávislosti Chorvatska v roce 1991, po občanské válce mezi národnostními Srby a Chorvaty (tzv. Vlastenecké válce) v letech 1991-1995 a po vládnutí silně nacionalistické politické strany HDZ (Hrvatska demokratska zajednica) vedené Franjem Tuđmanem až do jeho smrti v roce 2000.

Pro toto téma jsem se rozhodl z několika důvodů. V česky psaném světě existuje velmi málo informačních pramenů týkající se této problematiky, a proto se domnívám, že toto téma bude obecně přínosné. Čerpal jsem převážně z chorvatsky a anglicky psaných materiálů. Dále bych tímto textem chtěl motivovat další členy akademické obce a další zájemce o hlubší zájem chorvatských knihoven a v neposlední řadě také změnit pohled na Chorvatskou republiku jako takovou, která má stejně jako Česká republika, za sebou složitý a bohatý historický a kulturní vývoj. Chorvatsko není jen jedno velké masové přímořské turistické letovisko, ale také 21 žup (krajů) s různorodým obyvatelstvem, kulturou, přírodou, podnebím a ekonomickou silou. Díky tomuto vývoji se mohly více či méně formovat knihovny různých typů, získat své místo v chorvatské společnosti, ale také stejně rychle zanikat z válečných nebo ekonomických důvodů. A podobně jako jiné knihovny ve světě se v průběhu času měnit v moderní apolitická komunitní a informačně-technologická centra.

Tato práce byla vyhotovena v souladu se schválenými vnitřními pravidly pro odevzdávání, obhajování a zveřejňování závěrečných prací Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Použité informační zdroje byly citovány v souladu s normou ISO-690:2010. Pro citování byl použit Harvardský styl citování.

Úvod

Současný stav chorvatských knihoven odráží dlouhá a bohatá historie, politická a ekonomická situace země, ale také globalizace. Je nezbytné zmínit zakládání veřejných čítáren a čtenářských klubů v 19. století, díky tomu se mohly knihy dostat k široké veřejnosti a z nichž se později staly většinou vědecké nebo městské knihovny. Dále založení Univerzity Záhřeb, jejíž knihovna vznikla sloučením knihovny jezuitské koleje.

Avšak pro mnohé současné knihovny byla stavebním kamenem socialistická politika v 60. letech 20. stol. v Jugoslávii. Od té doby se rozvíjí síť veřejných knihoven a také školních knihoven. Ty jsou zakládány na základních a středních školách. V současné době je jich tohoto typu evidováno 1 167 z celkových 1 603 knihoven, což představuje 72 % z celkového počtu evidovaných knihoven [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

Velkou ránu utrpěly knihovny během Vlastenecké války v letech 1991-1995, v době, kdy se rychlým tempem obor knihovnictví vyvíjel. Ale díky nasazení místních samospráv a vlády, velké odhodlanosti, obětavosti a statečnosti knihovníků a štedrosti místních obyvatel, se podařilo knihovny do několika let po skončení Vlastenecké války opravit a knihovnám se rychle podařilo nastoupit do rychle rozjetého vlaku celosvětového technologického vývoje nejen v oblasti knihovnictví. Tento vývoj se také odrazil na schválené legislativě dotýkající se knihoven po rozpadu Jugoslávie a vyhlášení nezávislosti Chorvatska v roce 1991.

Knihovny postupně získávají nové funkce a nabízejí nové služby. Na prvním místě je spokojený uživatel. Dnes je běžnou praxí provozování sofistikovaných knihovních systémů, digitálních knihoven a repozitářů, ale také půjčování hraček, herních konzolí, čteček e-knih, provozování biblioboxů, využívání 3D tiskáren, komunikace na sociálních sítích, nahrávání a sdílení videí, digitalizace různých typů dokumentů, ale i práce s komunitami a národnostními menšinami v jednotlivých městech a obcích.

1. Stručný vývoj knihovnictví v Chorvatsku

Pro jasnější pochopení současného stavu chorvatských knihoven je nutné alespoň v krátkosti představit jejich historii.

Dějiny chorvatského knihovnictví jsou prochnuty různými kulturními tradicemi a civilizacemi, které se v jihovýchodní Evropě objevily. Svou historii na území dnešního Chorvatska začalo psát v 7 nebo 8. století, kdy se datuje **první sbírka knih** ve splitské katedrále. Ovšem lze se domnívat, že existovaly knihovny již ve starověku. Od 8. století se objevují **sbírky knih** ve skriptoriích **klášterů** (např. *St. Krševan v Zadaru*) [Marvanová, 2008, s. 5] nebo při církevních řádech (františkáni, dominikáni, benediktíni či paulíni). Významné **soukromé knižní sbírky**, které byly později přerozděleny a rozptýleny do různých evropských knihoven, vlastnili ve středověku chorvatští humanisté, renesanční učenci, spisovatelé a církevní hodnostáři (např. kardinál Ivan Stojković, zakladatel chorvatské literatury Marko Marulić, reformační spisovatel Matija Vlačić nebo biskup Nikola Modruški¹). [Aparac-Gazivoda a Katalenac, 1993, s. 9]

Na území Chorvatska a Dalmácie se rozšířilo stejně jako na území Velké Moravy slovanské písmo - hlaholice. I když se postupně přestávalo používat, v roce 1483 se vytiskla "*první tištěná kniha v hlaholici Misal po zakonu rimskoga dvora*", s tím, že se "*dochovalo pouze 11 nekompletních výtisků*" [Marvanová, 2008, s. 6].

Od poloviny 16. století vzniká v **jezuitských kolejích** řada knihoven. Knižní sbírka záhřebské jezuitské koleje, která byla založena v roce 1607, se stala součástí současné Národní a univerzitní knihovny v Záhřebu. V době osvícenství se prestiž a povědomí knihoven zvyšovala a proto mnoho dárců odkázala své soukromé knižní sbírky knihovnám (např. Baltazar Adam Krčelić národní knihovně nebo slovinský historik I.V. Valvasor záhřebské kapitule²). Ve 30. a 40. letech 19. století pod vlivem chorvatského národního obrození (ilyrismu) byly založeny **veřejné čítárny a čtenářské kluby** (např. ve městech Záhřeb, Karlovac, Petrinja, Rijeka, Split nebo Varaždin). Ty se později staly

¹ Marvanová ještě doplňuje Nikolu Modruški)

² Marvanová ještě doplňuje soukromou sbírku historika I.V. Valvasora)

veřejnými nebo akademickými knihovnami. [Aparac-Gazivoda a Katalenac, 1993, s. 9]

Zakládání nových fakult po podepsání patentu o založení Univerzity v Záhřebu císařem Františkem Josefem I. v roce 1874 mělo za následek také zakládání **akademických a speciálních knihoven**. Univerzita v Záhřebu měla mít čtyři nové fakulty: právní, teologickou, filosofickou a lékařskou. Filosofická fakulta mj. soustřeďovala pozornost rozvoji základních disciplín svých přírodně-matematických kateder, které se staly kolébkou nových fakult. [Sveučilište u Zagrebu, 2014]³

Vzniklo i množství speciálních knihoven a bohaté soukromé sbírky byly otevřeny veřejnosti. Univerzitní knihovna v Záhřebu byla přesunuta do nové secesní budovy postavené v roce 1913. Umístění umožnilo lépe plnit poslání **národní knihovny**.⁴

Po 2. sv. válce Národní a univerzitní knihovna v Záhřebu dostává nové poslání: shromažďovat národní bibliografii (literaturu vydanou v Chorvatsku nebo o Chorvatsku se zmiňující) [Marvanová, 2008, s. 7]. Od 60. let 20. stol. vznikají další **vysokoškolské knihovny**. Se založením univerzit v Rijece, Splitu a Osijeku v letech 1973-1975 vznikají univerzitní nebo vysokoškolské knihovny v Rijece, Pule, Splitu, Zadaru a Dubrovníku a tehdejší Městská knihovna Osijek přebírá funkci univerzitní knihovny. [Marvanová, 2008, s.7] a [Aparac-Gazivoda a Katalenac, 1993, s. 10]

"Od 60. let 20. stol. se také systematicky rozvíjí síť veřejných knihoven a otevírá se velké množství školních knihoven, aby všichni občané Chorvatska a zejména mladší generace mohli využívat knihovní služby a zdroje" [Aparac-Gazivoda a Katalenac, 1993, s. 10].

Během Vlastenecké války nebo Války za nezávislost (v chorvatštině *"Domovinski rat"*) v letech 1991-1995, ve které mimo dalších kulturních statků Chorvatska, byly v téměř 70 městech⁵ a obcích zcela zničeny nebo poničeny budovy knihoven a jejich fondy. Válka zasáhla prakticky více nebo částečně celé

³ Povijest Sveučilišta u Zagrebu. In: *Sveučilište u Zagrebu* [online]. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 2014 [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <http://www.unizg.hr/o-sveucilistu/sveuciliste-jucer-danas-sutra/povijest-sveucilista/>

⁴ Poznámka autora: od roku 1995 sídlí v nové moderní budově

⁵ Součet měst z obsahu knihy [Wounded libraries in Croatia, 1993, s.53-55]

území Chorvatska mimo regionu Istrie a nejsevernějšího území. Nejvíce byl zasažen region Slavonie, kde některé knihovny byly doslova vymazány ze zemského povrchu. Míře poškození, fatálního důsledku na knihovny a historickému a politickému pozadí se budeme věnovat zvlášť v další kapitole Chorvatská válka za nezávislost a knihovny.

Většina poškozených knihoven se rychle díky mobilizaci a oddanosti chorvatských knihovníků zrekonstruovala a knihovny obecně se začaly rychlým tempem reintegrovat, vyvíjet a automatizovat do dnešních moderních informačních a komunitních center.

2. Chorvatská válka za nezávislost a knihovny

Aby bylo možné přesně definovat důvod, proč došlo k devastaci knihoven během tohoto válečného konfliktu, v co největší stručnosti si popíšeme politické a historické souvislosti 2. poloviny 20. století.

2.1 Politické pozadí Chorvatské války za nezávislost

Chorvatské území bylo v letech 1946-1991 součástí *Federativní lidové republiky Jugoslávie*, později *Socialistické federativní republiky Jugoslávie*. Na konci 80. let v SFRJ začaly sílit nacionalistické tlaky jednotlivých národů o autonomii a nezávislost. Prvními byly Slovinsko a Chorvatsko. Obě země vyhlásily 25. června 1991 nezávislost s odkladem platnosti do října 1991 (Brionská deklarace) [Rychlík, 2007, s. 376-380].⁶ Evropské společenství uznalo nezávislost Chorvatska dnem 15. ledna 1992 [Báez, 2012, s. 448].

V prvních demokratických volbách v Chorvatsku vyhrává nacionalistická strana HDZ (*Hrvatska demokratska zajednica*) v čele s Franjem Tuđmanem, který stupňuje protisrbskou náladu [Rychlík, 2007a, s. 376-380].⁷

Bohužel SFRJ samostatnost Chorvatska neuznala a krajinští Srbové žijící na historickém území Chorvatska, v tzv. srbské Krajině, se chtěli připojit k SFRJ. Nejdříve dochází k potyčkám Srbů s chorvatskou policií (např. 2. května 1991 v Borovo Naselje u Vukovaru), později Jugoslávská lidová armáda (většina členů je Srbů) podporuje snažení chorvatských Srbů o oddělení od Chorvatska. Dále se federální armáda účastní v bitvě o město Vukovar, která předznamenává válečný konflikt. Ten trval až do léta 1995. [Rychlík, 2007b, s. 367-369]⁸

Při této bitvě bylo bombardováno *Gradski muzej Vukovar*⁹, které sídlí na hradě Eltz. První útok zažilo ve dnech 25. až 26. srpna 1991, druhý 20. září 1991, kdy bylo opakovaně bombardováno letounem a skončilo v plamenech. Dále byla zasažena *Gradska knjižnica Vukovar* a bylo zničeno kolem 40 %

⁶ Vzpouřa krajinských Srbů. RYCHLÍK, Jan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 367-369-380. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-885-3.

⁷ Tamtéž.

⁸ Vyhlášení nezávislosti Chorvatska a občanská válka. RYCHLÍK, Jan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 376-380. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-885-3.

⁹ Městské muzeum Vukovar

knihovního fondu a také téměř úplně knihovní fond Spomen-muzeja Lavoslava Ružičke¹⁰, který byl uložen na hradě Eltz.

"Následky tohoto válečného konfliktu byla nejen genocida, nýbrž i likvidace paměti celého jednoho národa. Shořely miliony knih a celý jeden národ byl sražen na kolena" [Báez, 2012, s. 448].

I přesto, že Chorvatsko ještě před útokem Jugoslávské armády v roce 1991 podepsalo Haagskou úmluvu o ochraně kulturních statků v případě ozbrojeného konfliktu a jeho Druhý protokol, nezabránilo to srbským vojákům napadnout a zničit kulturní bohatství [Počivavšek, 2017, s. 13]. V této válce se nejenom bojovalo kvůli zabránění cizího území, ale také kvůli zničení národa, jeho kultury a historie. *"Ničili kostely, školy, kulturní a historické památky, archivy, hřbitovy - vše spojené s národem, který by měl zmizet ze zemského povrchu"* [Aparac-Gazivoda a Katalenac, 1993, s. 5].

2.2 Chorvatské knihovny pod palbou

A samozřejmě také knihovny. Své ničení prováděli systematicky a to *"díky vojenským znalostem a metodám, které dříve používali jiní nepřátelé knih a knihoven v historii"*. Útočili na knihy dělem, stříleli na ně zbraněmi, pálili je, rozřezávali na kusy. Pokud se to nepodařilo na první pokus, celou proceduru opakovali. [Aparac-Gazivoda a Katalenac, 1993, s. 5] Následující příklady knihoven ve třech vybraných městech Vinkovci, Zadar a Osijek mapují, jak takové ničení probíhalo.

Ve Vinkovci zapálili dělem Veřejnou knihovnu a čítárnu¹¹. Když později zjistili, že jí hasiči uhasili, zamířili na knihovnu znovu a tentokrát jí úplně zničili [Aparac-Gazivoda a Katalenac, 1993, s. 5]. *"Podle očitých svědků lidé sbírali neúplné knihy ze země a snažili se jednotlivé útržky poslepovat"* [Báez, 2012, s. 448].

Před útokem v noci ze 16. září na 17. září 1991 její knihovní fond činil 75 tisíc svazků knih¹², 1 239 kusů periodik, 365 diafilmů a 523 gramofonových

¹⁰ Historické muzeum Lavoslava (Leopolda) Ružičky (chemika s českými kořeny)

¹¹ V roce 1995 změnila knihovna statut z veřejné knihovny na městskou knihovnu

¹² Web PolitikaPlus uvádí 85 tisíc svazků knih: KULTUROCID: Obilježena 25. godišnjica uništenja vinkovačke knjižnice u kojoj je izgorjelo 85.000 knjiga. In: *PolitikaPlus* [online]. Zagreb: PolitikaPlus, 2016 [cit. 2017-11-26]. Dostupné z: <http://www.politikaplus.com/novost/146201/obiljezena-25.-godisnjica-unistenja-vinkovacke-knjiznice-u-kojoj-je-izgorjelo-85.000-knjiga>

desek s vážnou hudbou. Obnovení spálené knihovny začalo 24. února 1992 i přes fakt, že se městem ozývaly exploze a bylo pod palbou. Díky tradiční akci *Mjesec knjige* konané od poloviny října do poloviny listopadu 1991 se sloganem "Dejte knihu poškozené knihovně" bylo shromážděno asi 50 tisíc knih a časopisů. [Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci, 2011]¹⁴

Lze se domnívat, že obyvatelé města Vinkovci a vukovarsko-sremské župy věnovali v rámci této akce knihovně také určité množství knih a periodik s regionální tematikou.¹⁵ Knihovníci proto systematicky tyto dokumenty od roku 2008 digitalizují a zpřístupňují digitální sbírku¹⁶ všem čtenářům a zájemcům v digitální knihovně Metelwin digital library, ve které je zpřístupněno na 33 různých digitálních sbírek kulturních a vzdělávacích institucí. Tato digitální sbírka obsahuje 33 monografických publikací a 4 tituly periodik (Vinkovački list, Hrvatski branik, Cibalis a Cibalis - list za zbilju šalu i satiru). V tomto a spoustu jiných případech v prostředí chorvatských knihoven slouží digitalizace také k případné záchraně kulturních statků v případě další válečné hrozby, neboť servery, na kterých jsou uloženy digitální kopie těchto dokumentů, se mohou nacházet na bezpečných místech mimo budovu knihovny.

Ve vinkovické knihovně se také ve dnech 30.-31. října konal odborný seminář veřejných knihoven "*Obnova narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj*" [Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci, 2011]¹⁷

V Zadaru použili jiný způsob devastace - pálení knih. Před nuceným rychlým odchodem Jugoslávské armády z tamních kasáren vojenští velitelé vydali rozkaz spálit všechny knihy, jež používali učitelé a vojáci vojenské školy a které byly vytištěny latinkou a mohly by tak připomínat Chorvaty. "*Tisíce knih byly nahromaděny na dvorku kasáren, polity benzinem a zapáleny.*" [Aparac-Gazivoda a Katalenac, 1993, s. 5-6]

¹³ [Báez, 2012, s. 448] uvádí taktéž 85 tisíc svazků

¹⁴ Pravděpodobný rok psaní článku, stejné údaje obsahuje i článek v chorvatské mutaci otevřené encyklopedie Wikipedie: https://hr.wikipedia.org/wiki/Gradska_knjižnica_i_čitaonica_Vinkovci, který byl vytvořen v roce 2011

¹⁵ Dokument *Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj* stanovuje veřejným knihovnám vést sbírku regionálních dokumentů

¹⁶ Digitalizirana građa zbirke Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci. *Metelwin digital library* [online]. Vinkovci: Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci, 2017 [cit. 2017-11-26]. Dostupné z: <https://library.foi.hr/zbirke/vinkovci/>

¹⁷ Pravděpodobný rok psaní článku, stejné údaje obsahuje i článek v chorvatské mutaci otevřené encyklopedie Wikipedie: https://hr.wikipedia.org/wiki/Gradska_knjižnica_i_čitaonica_Vinkovci, který byl vytvořen v roce 2011

Zaútočeno bylo také na Městskou knihovnu v Zadaru (architektonický skvost z roku 1857) dne 9. října 1991 [Báez, 2012, s. 448] a to členy dělostřelectva Jugoslávské armády, kteří v Zadaru měli své domovy a plnou zuřivostí ničili při svém odchodu vše, co připomínalo Chorvaty a chorvatskou kulturu. *"Nikdy nebyli v těchto knihovnách, archivech, kostelech. Zdáli se jim zvláštní. Ve všech těchto institucích viděli jen to, co jim nepatřilo. V textech psané latinkou a hlaholicí viděli jen nepřítele."* [Aparac-Gazivoda a Katalenac, 1993, s. 6]

Ušetřena nebyla také Vědecká knihovna v Zadaru. Během října 1991 byla dvakrát přímo zasažena celkem 10 granáty (jednou v noci ze 4. na 5. října 1991) a později v květnu 1992 [Znanstvena knjižnica Zadar, 2013]. Po prvním zásahu lidé, kteří *"vyšli ráno na ulici, si všimli ležících knih na zemi"* [Petr, 2016, s. 169-191]. Velké poškození naznačovalo, že historická budova knihovny z 19. století byla zvláštním cílem nepřítele. Pracovníci knihovny, podobně jako pracovníci jiných zasažených chorvatských knihoven, poté objevili knihy smíchané s částmi nábytku, výpočetní techniky a katalogizačních lístků a ve 3. patře objevili díry ve stropě a kompletně zničené kanceláře. Po celé další 3 měsíce probíhaly záchranné práce a to bez elektřiny, tekoucí vody a přerušovanými poplachy před leteckými nálety. Nejdříve se zatmelily díry ve stěnách a na střeše a odstranil se nepořádek. Poté se přesunuly knihy a zachráněné katalogizační lístky do depozitáře. Z knih se odstraňovaly skleněné střepy a probíhala kontrola a přepis katalogizačních lístků. Po dokončení prací se připojili k záchraně jiných knihovnických fondů, které nebyly zničeny ustupující Jugoslávskou armádou.¹⁸

Srbská vojska dále např. zaútočila i na novou budovu knihovny Zemědělské fakulty v Osijeku, která byla vystavena teprve v roce 1990. Bylo zničeno asi 12 tisíc svazků knih z knihovnického fondu čítajícího přibližně 30 tisíc svazků [Báez, 2012, s. 449].

Podle průvodce zničenými knihovnami Hrvatske knjižnice na meti¹⁹, která byla vydána jako součást projektu *"Strategija sanacije, obnove i razvoja razrušenih i oštećenih knjižnica u Hrvatskoj"*²⁰ bylo Vlasteneckou válkou zasaženo 93 školních knihoven na základních školách, 29 středoškolských

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ česky Chorvatské knihovny na mušce

²⁰ česky Strategie sanace, obnovy a rozvoje zničených a poškozených knihoven v Chorvatsku

knihoven, 33 veřejných knihoven, 11 akademických knihoven, 19 historických knihoven, 10 farních knihoven a 1 klášterní knihovna [Čelič-Tica a Skender, 1992, nestr. úvod].

Dora Počivavšek [2017, s. 14] ve své diplomové práci chápe historické knihovny, které jsou vedeny jako kulturní památky nebo mají knihovní dokumenty důležité pro národní kulturní dědictví. Podle údajů v průvodci (každá knihovna v něm obsahuje tyto informace: typ knihovny, poznámku o historii, stav knihovního fondu před válkou, popis míry poškození a samozřejmě součástí průvodce jsou fotografické přílohy poškozených knihoven) Dora Počivavšek [2017, s 14-15] rozděluje stav knihoven podle míry poškození takto: lehčí, mírné, těžké, kompletní a neznámé poškození.

Lehká míra poškození byla Dorou Počivavšek [2017, s. 15] detekována u 18 knihoven, tedy takové poškození, jejichž budovy byly lehce poškozeny nebo byl poškozen menší počet exemplářů od jednoho titulu. Mírné poškození je známé u 17 knihoven. Autorka vysvětluje, že se to týká knihoven, u kterých byly zasaženy budovy nebo bylo ukradeno zařízení (počítače, psací stroje, telefony, videopřehrávač). Vážně poškozeno bylo 8 knihoven a u 25 knihoven není známé poškození a to z důvodu dočasné okupace území, kde se knihovny nacházejí.

Průvodce Hrvatske knjižnice na meti [Čelič-Tica a Skender, 1992, 1-60 s.] jsem podrobně analyzoval, bohužel jsem se k těmto číslům nedostal. Lehké poškození jsem napočítal u 16 knihoven, mírné poškození u 5 knihoven, těžké poškození u 102 knihoven, neznámé poškození u 21 knihoven a 45 knihoven bylo kompletně zničeno či byl kompletně zničen knihovní fond (požárem, vykradením nebo v případě Městského muzea ve Vukovaru, které sídlí na hradě Eltz, vydrancováním).²¹

Článek Dopad války na chorvatské knihovny v roce 1991 [1992, s. 136-8] uvádí, že Chorvatsko "ztratilo ke konci roku 1991 65 knihoven, z toho 3 vědecké, 23 veřejných, 4 klášterní, 26 školních, 1 odbornou a 8 fakultních." Tedy další odlišná čísla.

²¹ Ukradené knihy byly rozprodány na černém trhu. Na tyto knihy lze narazit v antikvaritátech po celém světě i nyní [Báez, 2012, 449].

Knih *Wounded Libraries in Croatia* [Aparac-Gazivoda a Katalenac, 1993, s. 11]. zase uvádí, že i přesto, že "*data o poškozených a zničených knihovnách byly shromážděny a zpracovány ... a veškerým snahám získat informace z dočasně obsazených území, nebylo možné získat spolehlivá data.*" Domnívají se, že jimi uvedený počet poškozených a zničených knihoven (138 školních, 23 veřejných, 12 historických, 3 vědeckých, 11 akademických a 8 speciálních, celkem 195 knihoven) není konečný. Opět jsem tuto knihu podrobněji analyzoval a napočítal jsem pouze 93 knihoven.

Dopady Vlastenecké války na chorvatskou společnost a potažmo na všechny národy v rámci rozpadající se Jugoslávie byly katastrofální. Jak bylo řečeno, Jugoslávská armáda zaútočila přesně na ty místa a statky, které měly hluboko zasáhnout chorvatský národ a srazit ho na kolena. Jedním a velmi důležitým místem bylo zničit bezpečné útočiště všech nesrbských obyvatel.

Po jejím vypuknutí mnoho Chorvatů odešlo z nebezpečných chorvatských oblastí. Místní úřady umožnily z válečných zón odchod některých skupin (především matek s malými dětmi, žáků, učitelů). A proto se nelze divit, že mezi nimi byly i knihovnice. I přes snížený počet pracovníků byly knihovny i nadále otevřené a to každý den v nebezpečí, kdy si lidé zachraňovali holé životy a majetek [Petr, 2016, s. 169-191].

3. Chorvatský systém knihoven

Díky rozpadu SFRJ, vyhlášení nezávislosti a vítězství v Chorvatské válce o nezávislost dostává Chorvatsko současnou územní podobu s výjimkou území části Piranského zálivu, o který jsou bohužel dodnes stále vedeny soudní spory [Aktuálně, 2018]. Země se administrativně dělí na 21 žup. Jejich celková rozloha pak činí 56 594 km².²² Největší župou je Licko-senjská župa a naopak nejmenší Mezimužská župa (mimo hlavního města). Celkem je v župách registrováno 555 územních jednotek, z toho 428 obcí a 127 měst [Ministarstvo uprave Republike Hrvatske, 2018]. Hlavní město Záhřeb leží v severní části země. Chorvatsku také přísluší 79 velkých ostrovů, 520 menších ostrovů, 227 ostrůvků a 398 útesů [DRENOVEC, 2013].

Podle sčítání lidu Ústředním statistickým úřadem Chorvatska žilo v roce 2011 v zemi 4 284 889 obyvatel, z toho 92,89 % se přihlásilo ke katolické víře. Z celkového počtu obyvatel země je 90,41 % s chorvatskou národností. Nejméně obyvatel žije v již zmíněné Licko-senjské župě a naopak nejvíce obyvatel žije s výjimkou hlavního města ve splitsko-dalmatinské župě, která má druhou největší rozlohu ze všech žup. V zemi žije 22 různých národnostních menšin, včetně Čechů. K české národnosti, která má v Chorvatsku bohatou historii, se v roce 2011 přihlásilo 9 641 obyvatel [Državni zavod za statistiku, 2012a].

Systém chorvatských knihoven upravuje zejména knihovní zákon²³ a jeho pozdější předpisy. Knihovny rozděluje na sedm typů: národní (*nacionalna*), veřejná (*narodna*), školní (*školska*)²⁴, univerzitní (*sveučilišna*), vysokoškolská (*visokoškolska*) a speciální (*specijalna*)²⁵. Podle evidence knihoven u Ministerstva kultury Chorvatské republiky²⁶ je v Chorvatsku evidováno 1 603 knihoven všech typů [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018]. V této evidenci však nejsou započítány jednotlivé fyzické knihovny. Jedná se o evidenci organizací, které poskytují knihovnické a informační služby. Pod jednou organizací může

²² [MARVANOVÁ (2008, s. 4)] uvádí 56 542 km², přičemž obecně je uváděna hodnota 56 594 km²

²³ [Chorvatsko, 1997]

²⁴ při základní škole (*osnovna škola*) nebo při střední škole (*srednja škola*)

²⁵ mohou je spravovat nemocnice, veřejné instituce (např. ve věznicích), náboženské instituce, soukromé společnosti, sdružení a spolky, velvyslanectví nebo kulturní centra

²⁶ chorvatsky Ministerstvo kulture Republike Hrvatske

existovat několik knihoven²⁷, poboček (*ogranke*), *knjižnične stanice*, *knjižnični stacionari*, kde pracují především dobrovolní knihovníci nebo bibliobus (*pokretna knjižnica*). Ty mohou být umístěny i v jiných obcích a městech. V této kapitole je popsána organizace a stav knihoven v jednotlivých župách. V další kapitole pak knihovní legislativa, která definuje knihovny, jejich fungování služby, upravuje jejich činnosti a utváří jejich současný obraz.

3.1 Hlavní město Záhřeb

V roce 2011 žilo v hlavním městě Záhřeb 790 017 obyvatel na rozloze 641 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. Hrubý domácí produkt (dále HDP) na obyvatele dosáhl hodnoty 18 509 eur v roce 2015 [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Město je sídlem vlády, parlamentu, záhřebské univerzity, arcibiskupství a také Národní a univerzitní knihovny. V evidenci knihoven [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018] je evidováno celkem 242 knihoven, z toho: 1 národní²⁸, 1 veřejná²⁹, 149 školních, 1 univerzitní, 41 vysokoškolských, 4 vědecké a 57 speciálních. Tedy zhruba každá sedmá chorvatská knihovna sídlí v Záhřebu.

3.1.1 Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

Zřizovatelem Národní a univerzitní knihovny v Záhřebu je Chorvatská republika. Představuje instituci celostátního významu. Dle knihovního zákona [Chorvatsko, 1997] má funkci centrální knihovny, ústřední knihovny Univerzity Záhřeb, výzkumné instituce, národní bibliografické agentury, centrem pro budování a rozvoj chorvatské sítě knihoven a je také podle nařízení o regionálních funkcích [Chorvatsko, 2001] pověřenou knihovnou pro župní a univerzitní knihovny a zároveň centrální metodickou institucí, která ovlivňuje práci chorvatských knihoven. A mimo toho je národní agenturou DOI, ISBN, ISSN, ISMN a zajišťuje zpracování záznamů CIP (Cataloguing-in-Publication).

Knihovní zákon [Chorvatsko, 1997] také definuje hlavní úkoly NSK. Těmi především jsou: budování chorvatské národní bibliografie, koordinace nákupu zahraniční vědecké literatury na národní úrovni tak i na úrovni Univerzity

²⁷ síť knihoven při Městské knihovně Záhřeb

²⁸ Národní a univerzitní knihovna v Záhřebu je díky svému poslání uvedena v kategorii národní i univerzitní.

²⁹ Knjižnica grada Zagreba

v Záhřebu, podpora chorvatské literatury a vznik nových publikací, výzkumná činnost v oblasti knihovnictví a informační vědy a také publikační, výstavní a propagační činnost. V neposlední řadě také zaujímá stanovisko k literárnímu národnímu kulturnímu dědictví.

Jako jiné národní knihovny digitalizuje své knihovní fondy. V digitální podobě nabízí národní repozitář dizertačních, závěrečných a diplomových prací, starý chorvatský denní tisk a časopisy, rukopisy a staré tisky, mapy a atlasy, hudebniny a audio dokumenty. Buduje a uchovává taktéž knihovní fond o Vlastenecké válce a knihovní fond knihovnické literatury. [Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2017a]

Hlavní její poslání je, aby se každému uživateli knihovny bez ohledu na to, kde se nachází, poskytly ty nejlepší knihovní služby. NSK by měla představovat nejlepší a nejvíce důvěryhodný zdroj o Chorvatské republice, Chorvatech, národnostních menšinách, chorvatské kultuře a vědě. [Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2017b]

Dne 28. května 1995 byla slavnostně otevřená nová budova NSK, která představuje 6 podlaží, studovny a dostatečné pracovní místo pro knihovníky. Zavedla koncept knihovny otevřených dveří 24 hodin denně. V nočních hodinách nabízí pro své uživatele 151 studijních míst. [Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2008, s. 36]

3.2.2 Knjižnica grada Zagreba

Knjižnica grada Zagreba³⁰ spravuje síť 12 regionálních knihoven s 26 pobočkami a dvěma bibliobusy, které obslouží každoročně cca 73-75 míst v oblasti Záhřebu a Záhřebské župy. V roce 1993 zakládá *Hrvatski centar za dječju knjigu*.³¹ Při hlavní knihovně funguje *Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca Republike Hrvatske*,³² založená v roce 1995 a při *Knjižnici i čitaonici Bogdana Ogrizovića* funguje *Središnja knjižnica Albanaca*.³³ S knihovnou je také spjata historická knižní sbírka *Zagrabiensia*. Knihovna je pověřenou knihovnou v rámci města Záhřeb a Záhřebské župy. Od 1.1.2007 fungují všechny tamní

³⁰ česky Městská knihovna Záhřeb

³¹ Chorvatské centrum pro dětskou knihu

³² Ústřední knihovna Rusů a Ukrajinců Chorvatské republiky

³³ Ústřední knihovna Albánců

veřejné knihovny kromě školy pro vzdělávání dospělých³⁴ v rámci jedné instituce. [Knjižnica grada Zagreba, 2018]

Knihovna města Záhřeb jako komunitní knihovna plní své poslání poskytovat veřejné knihovnické a informační služby všem obyvatelům města a to bez rozdílu velmi dobře a přistupuje k této oblasti zodpovědně díky svým projektům. Vybrané projekty budou nyní krátce představeny.

Projekt 65 plus pro sociální začlenění seniorů vznikl v roce 2008 a skládá se z pěti oblastí: donášková služba a spolupráce s domovy pro seniory, SLIKOSAT (tvůrčí a výtvarná dílna), kurzy práce na PC pro seniory, mezigenerační setkání v mateřských školách (storytelling) a výstavy výtvarných prací seniorů. [Bunić, 2010]

Knjigom do krova byl projekt určený na podporu bezdomovců. Kládli si za cíl vytvářet rovný přístup k informacím a znalostem pro bezdomovce. Vznikl v roce 2009 a knihovna na něm spolupracovala s organizací Volonterski centar Zagreb [Knjigom do krova, 2009].³⁵³⁶

Knjižnica širom otvorenih vrata je projekt otevřených dveří knihovny za účelem podpory čtení, celoživotního vzdělávání a sociálního začleňování dětí a mládeže s vývojovou poruchou a dospělých se zdravotním postižením. Do projektu je zapojeno 21 knihoven této organizace. Projekt zahrnuje 7 programů:

- herny pro děti se specifickými poruchami učení
- čtenářský klub pro mládež a dospělé s mentálním nebo fyzickým postižením
- kreativní workshopy a kulturní akce pro děti s vývojovou poruchou, mládež a dospělé s mentálním a fyzickým postižením
- hudební klub pro slepé a slabozraké děti a mládež
- dílna na výrobu hmatových obrazů pro nevidomé a zrakově postižené
- poskytování hromadných exkurzí do knihovny organizacím pro děti, mládež a dospělé se speciálními potřebami

³⁴ Pučko otvoreno učilište

³⁵ česky Záhřebské dobrovolnické centrum

³⁶ V současné době toto centrum pracuje např. na projektech *Čitanje zvučnih časopisa u studijima Hrvatske knjižnice za slijepce* či *Voditelj knjižnice* s domovem pro seniory Dom za starije Maksimir.

- zaměstnávání dobrovolníků se speciálními potřebami v knihovnách Tina Ujević a Vladimira Nazora [Knjižnica grada Zagreba, 2018].

Digitalizirana zagrebačka baština je projekt knihovny na digitální zpřístupnění nejcennějších dokumentů ze svých sbírek. Projekt vznikl v roce 2008 a pokračuje kontinuálně. V roce 2016 byla spuštěna beta verze nového portálu. [Digitalizirana zagrebačka baština, 2018]

Nacionalni kviz za poticanje čitanja je projekt na podporu čtení formou soutěže pro mladé čtenáře. Uskutečňuje se online ve veřejných a školních knihovnách po celém Chorvatsku a to prostřednictvím knihoven, škol, kulturních institucí a krajanských spolků mimo Chorvatsko. Koná se vždy v rámci akce *Mjesec hrvatske knjige*. [Knjižnica grada Zagreba, 2018]

Díky projektu ***Zelena knjižnica za zeleni Zagreb*** knihovna naslouchá komunitě a současným trendům a proto se v lednu 2017 připojila ke celosvětové myšlence zelené knihovny. V rámci tohoto projektu se především organizují podpůrné vzdělávací akce pro všechny věkové skupiny uživatelů knihovny o ochraně životního prostředí a udržitelné společnosti, a to přednáškami a workshopy, prezentacemi knih, promítáním dokumentárních filmů, aktivitami ve veřejném prostoru, uspořádáním prostor knihovny a výstavami. Zatím se připojilo 20 knihoven Knihovny města Záhřeb. Projekt je spolufinancován z prostředků Města Záhřeb. [Knjižnica grada Zagreba, 2018]

Projekt ***Otkrivamo mlade talente*** podporuje a zviditelňuje tvůrčí práci žáků a studentů základních a středních škol zejména formou prezentací. Zaměřen je na mladé spisovatele, básníky, hudebníky, herce, vědce a tvůrce. Projekt byl spuštěn v lednu 2002, v rámci něhož se uspořádalo 94 výstav, 66 setkání mladých talentů a objevilo se přes 200 ohlasů v médiích. [Knjižnica grada Zagreba, 2018]

Knihovna se také zapojila i do národní soutěže ve čtení nahlas pro žáky základních škol ***Nacionalno natjecanje u čitanju naglas za učenike osnovnih škola***, do národní kampaně pro osoby s poruchami čtení a dyslexií ***"I ja želim čitati!"***, do národní kampaně sekce pro děti a mládež Chorvatského svazu knihovníků³⁷ ***Čitaj mi***, do výchovy asistenčních psů sdružení ***Psi pomagači*** nebo do projektu studentů knihovnictví Filozofické fakulty v Záhřebu ***Bibliocikliranje***. [Knjižnica grada Zagreba, 2018]

³⁷ chorvatsky Hrvatsko knjižničarsko društvo

Knihovna používá **knihovní systém ZaKi**, který vyvinula v roce 1997 ve spolupráci se společností Viva Info d.o.o. [ZaKi, 20--]. V katalogu její sítě knihoven (celkem 43 oddělených knihovnických fondů), se nachází necelých 337 tisíc bibliografických záznamů (z toho 230 tisíc titulů knih) a téměř 180 tisíc elektronických odkazů, které jsou obsaženy také v katalozích knihoven používající systém ZaKi.³⁸ Systém ZaKi je nyní naimplementován ve více než 260 knihovnách [BODIŠ, 2017, s. 158] a to ve veřejných, školních, vysokoškolských a speciálních [ZaKi, 20--].

3.2 Záhřebská župa

V roce 2011 žilo v Záhřebské župě 317 606 obyvatel na rozloze 3 060 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl hodnoty 8 233 eur v roce 2015 [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Přiléhá na hlavní město Záhřeb a pověřenou knihovnou vykonávat regionální funkce je Městská knihovna v Záhřebu. V evidenci chorvatského ministerstva kultury se vyskytuje celkem 68 knihoven, z toho: 9 veřejných, 57 školních a 2 speciální. Speciální knihovny v této župě jsou ve františkánských kláštřech v Samoboru a obci Kloštar Ivanić [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018]. Zajímavostí kláštera v Kloštar Ivanić je bezesporu jeho hudební archiv. Další veřejnou knihovnou, která není v evidenci knihoven je *Gradska knjižnica Ante Kovačića* ve městě Zaprešić. Je jednou z knihoven v síti Městské knihovny Záhřeb.

Největším městem této župy je **Velika Gorica** s 63 517 obyvateli [Državni zavod za statistiku, 2012b]. Od roku 1999 je místní *Gradska knjižnica Velika Gorica* samostatnou knihovnou. Sídlí v bývalém areálu školy pro vzdělávání dospělých³⁹ [Gradska knjižnica Velika Gorica, 2015]

Dalším velkým městem je město **Samobor** ležící blízko hlavní města Záhřeb. Jeho městská knihovna je velmi aktivní ve své komunitní roli. Pravidelně organizuje různé akce, které pak vyvěšuje na svůj YouTube kanál. Vydává také vlastní zpravodaj *Knjigomat* [Grad Samobor, 2018].

3.3 Krapinsko-zagorská župa

V roce 2011 žilo v Krapinsko-zagorské župě 132 892 obyvatel na rozloze 1 229 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl

³⁸ Odkazy jsou poté zobrazeny v podstránce Katalog mrežnih izvora v beta verzi

³⁹ Pučko otvoreno učilište

hodnoty 6 861 eur v roce 2015 [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Hraničí s hlavním městem Záhřeb a Záhřebskou župou. Regionální funkce pro veřejné a školní knihovny v této župě vykonává *Knjižnica grada Zagreba* a *Gradska knjižnica Krapina*. V evidenci se nachází celkem 55 knihoven, z toho: 14 veřejných, 38 školních a 3 speciální (dvě knihovny františkánského kláštera v Krapině a Klanjecu a nemocniční knihovna *Specialna bolnice za medicinsku rehabilitaciju* v Krapinských Toplicích) [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

3.4 Sisacko-moslavinská župa

V roce 2011 žilo v Sisacko-moslavinské župě 179 439 obyvatel na rozloze 4 468 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl hodnoty 7 695 eur v roce 2015 [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Leží v centrálním Chorvatsku, na jihu po celé své šířce hraničí s Bosnou a Hercegovinou. Největším městem župy je Sisak. Regionální funkce poskytuje *Narodna knjižnica i čitaonica Vlado Gotovac Sisak*. V evidenci se nachází celkem 66 knihoven, z toho: 16 veřejných, 46 školních, 1 vysokoškolská (fakultní knihovna metalurgické fakulty Univerzity Záhřeb) a 3 speciální (knihovna františkánského kláštera v Petrinji, knihovna městského muzea v Sisaku a odborná knihovna železáren Sisak) [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

Veřejná knihovna a čítárna v Sisaku má mimo obvyklého dospělého a dětského oddělení a jedné pobočky v místní části Caprag i herní místnost pro děti, ve které si děti v předškolním věku v předem určených dnech hrají. Pořádá různé kreativní dílny a pravidelně se v knihovně setkávají obyvatelé města v rámci dvou čtenářských klubů (pro mladé a pro nevidomé a slabozraké). Spravuje ústřední knihovnu pro Bosňáky. Mimo svou komunitní funkci má vlastní nakladatelství a spravuje fond regionální literatury, hudební oddělení s kompaktními disky a hudebninami a také fond DVD disků [Gradska knjižnica i čitaonica Vlado Gotovac Sisak, 2018]. Používá online katalog *VERO* od společnosti Unibis, který je kompatibilní s jakýmkoliv integrovaným knihovním systémem. [Unibis, 2018a].

3.5 Karlovačká župa

V roce 2011 žilo v Karlovačké župě celkem 128 899 obyvatel na rozloze 3 626 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl v roce 2015 hodnoty 7 977 eur [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Leží v centrálním Chorvatsku, na severozápadě hraničí se Slovinskem a jihovýchodě s Bosnou a Hercegovinou. Sousedí také se Sisacko-moslavinskou župou. Největším městem je Karlovac a regionální funkce pro tuto župu vykonává jeho *Gradska knjižnica i čitaonica Ivana Gorana Kovačića* s cca 200 tisíc knihovními jednotkami. V evidenci se nachází celkem 54 knihoven, z toho 7 veřejných, 44 školních, 1 vysokoškolská (knihovna *Veleučilišta Karlovac*) a 2 speciální (knihovna františkánského kláštera a městského muzea v Karlovcí) [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

Profesní organizace *Društvo knjižničara karlovačke županije*⁴⁰ se sídlem v Karlovcí sdružuje knihovníky v rámci této župy a pravidelně pro ně vydává zpravodaj Kalibar [Društvo knjižničara karlovačke županije, 2018].

Městská knihovna I.G. Kovačiće v Karlovcí je centrální knihovnou v župě. Díky všem svým oddělením nabízí širokou škálu služeb a zapojuje se i do mezinárodních projektů. **Informační oddělení**, které je určeno dospělým, středoškolákům, studentům, nevidomým i seniorům nabízí přes 80 tisíc svazků knih na rozloze kolem 800 m². **Dětské oddělení** se pak dělí na oddělení pro děti a mládež a oddělení pro předškolní děti. **Hudební oddělení** nabízí kolem 5 500 kompaktních disků, 1 000 DVD, 4 600 gramofonových desek a 225 audioknih pro nevidomé a slabozraké osoby. **Fond regionální literatury** obsahuje také tzv. illyrskou sbírku. **Studovna** nabízí kolem 30 tisíc svazků knih. **Knihovna pro mladé** je umístěna na atraktivním místě blízko škol a nabízí knihy a periodika, které jsou určeny přímo pro mladé (např. o sexu, extrémních sportech, filmu nebo ekologii). Spravuje také **ústřední knihovnu pro Slovince** v rámci Chorvatska. V městské čtvrti Švarča spravuje tzv. *knjižničnu stanicu*. Od 60. let má také svou knižní dílnu⁴¹. V pravidelných intervalech nabízí také knihy pomocí **bibliobusu** s 9 zastávkami a malé dodávky "*bibliokombi*" s 8 zastávkami. Téměř

⁴⁰ česky Svaz knihovníků karlovačké župy

⁴¹ chorvatsky knjigovežnica

většina zastávek jsou základní školy. V rámci projektu *Karlovacki tisak*⁴² digitalizuje místní titul Karlovački tjednik.⁴³ V letech 2007-2013 se zapojila do příhraničního evropského projektu *BERI (Besede i/in riječi)*. Cílem bylo uspořádat chorvatsko-slovenské jazykové kurzy, sdílet kulturní hodnoty a výměna knih se slovenskou knihovnou Mirana Jarca Novo Mesto. Zapojila se mj. i do projektu zelené knihovny. [Gradska knjižnica i čitaonica Ivana Gorana Kovačića Karlovac, 2018]

3.6 Varaždinská župa

V roce 2011 žilo ve Varaždinské župě celkem 175 951 obyvatel na rozloze 1 262 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl v roce 2015 hodnoty 8 838 eur [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Leží v severní části Chorvatska. Na severu hraničí se Slovinskem. Největším městem je Varaždin a regionální funkce pro tuto župu vykonává jeho *Gradska knjižnica i čitaonica Metel Ožegović*. V evidenci knihoven je 65 knihoven, z toho 5 veřejných, 54 školních, 2 vysokoškolské (knihovny fakulty organizace a informatiky a fakulty geotechniky Univerzity Záhřeb) a 4 speciální (knihovny kapucínského a františkánského kláštera, biskupská knihovna a nemocniční knihovna ve Varaždinu) [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

Profesní organizace Knjižničarsko društvo Varaždinske županije se sídlem ve Varaždinu sdružuje knihovníky v rámci této župy a od roku 2015 vydává jednou ročně elektronický časopis *Kontekst* [Knjižničarsko društvo Varaždinske županije, 2018].

Městská knihovna a čítárna Metel Ožegović ve Varaždinu mimo běžné oddělení pro dospělé, dětské oddělení a oddělení pro mladé, spravuje i oddělení zahraniční literatury a pobočku *Banficu*. Vydala také 4 své publikace. V digitální knihovně Digital Metelwin Library nabízí zdigitalizované noviny, časopisy, pohlednice a knihy⁴⁴. A mimo běžný knihovní fond uchovává i regionální knižní sbírku *Warasdiniensia* a osobní knihovny Zvonka Milkovića, Gustava Krkleca a Marijana Zuberu. [Gradska knjižnica i čitaonica Metel Ožegović, 2018]

⁴² česky Karlovacký tisk

⁴³ umístěný na webové adrese: <http://karlovac.arhivpro.hr/> nebo na nové platformě <http://digitalna.gkka.hr>

⁴⁴ Digitalizovaná sbírka knihovny je dostupná na webové adrese: <http://library.foi.hr/zbirke/varazdin/>

3.7 Koprivnicko-križevacká župa

V roce 2011 žilo v Koprivnicko-križevacké župě celkem 115 584 obyvatel na rozloze 1 748 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl v roce 2015 hodnoty 8 757 eur [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Leží v severní části Chorvatska. Na východě hraničí s Maďarskem. Název dostala podle dvou největších měst - Koprivnica a Križevci. Regionální funkce vykonává *Knjižnica i čitaonica Fran Galović* v Koprivnici. V evidenci je celkem vedeno 39 knihoven, z toho 6 veřejných, 26 školních, 1 univerzitní (knihovna Sveučilišta Sjever) a 6 speciálních (knihovna františkánského kláštera, městského muzea v Koprivnici, beletristická knihovna potravinářské společnosti Podravka d.d., knihovna městského muzea, řeckokatolické diecéze a veterinářského inistitutu v Križevci) [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

Koprivnická knihovna v rámci svého poslání si stanovila vizi stát se v letech 2015-2019 multimediální knihovnou pro život v 21. století. Mimo běžné výpůjční služby se zapojuje do komunitního života ve městě díky svým projektům. Jedním z nich je *Program za Rome*⁴⁵, který slouží romské menšině ve městě. Knihovna od roku 2000 organizuje pro Romy různé aktivity. Je aktivní v uspořádávání vzdělávacích akcí. Kulaté stoly kulturních a vzdělávacích institucí k fondům EU *Koprivnica agora 21* svolává od roku 2012 nebo uspořádala konferenci *TEDx KoprivnicaLibrary*. Uchovává také knižní sbírku převážně knih v angličtině od koprivnické rodačky žijící v USA Olivije Fistrović, osobní knihovnu dr. Leandera Brozovića, knižní fond pro nevidomé a slabozraké, knižní sbírku s romskou tematikou a filmový fond na DVD a videokazetách. [Knjižnica i čitaonica Fran Galović Koprivnica, 2018]

Pozadu nezůstává také *Gradska knjižnica Franjo Marković* v Križevci. Vlastní regionální sbírku *Crisiensia*, koutek pro nevidomé a slabozraké, herní místnost pro děti, bibliobus, knjižnični stacionar ve Velikom Ravnu a multimediální sál. Vydává taktéž své knihy a připojila se k projektu zelená knihovna. [Gradska knjižnica Franjo Marković Križevci, 2018]

⁴⁵ Program pro Romy

3.8 Bjelovarsko-bilogorská župa

V roce 2011 žilo v Bjelovarsko-bilogorské župě celkem 119 764 obyvatel na rozloze 2 640 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl v roce 2015 hodnoty 7 314 eur [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Leží v severovýchodní části Chorvatska ve Slavonii. Na západě sousedí se Záhřebskou župou. Regionální funkce vykonává *Narodna knjižnica Petar Preradović v Bjelovaru*, která do roku 2007 spravovala *Središnju knjižnicu za češku nacionalnu manjinu u Hrvatskoj*⁴⁶.

V této župě je totiž největší zastoupení české menšiny a to především kolem města Daruvar, kam se také Ústřední knihovna přesunula. V roce 2011 žilo v této župě 6 287 chorvatských Čechů, to představuje 5,25 % veškerého obyvatelstva župy [Državni zavod za statistiku, 2012c]. Bohužel počet obyvatel, kteří se hlásí k české národnosti setrvale klesá. V roce 1880 žilo v Chorvatsku 4 590 Čechů, v roce 1910 již 32 376 a před vypuknutím 2. sv. války dokonce 50 tisíc. Poté jejich počet klesá, a to díky návratu některých do ČSSR nebo také začleněním do chorvatské společnosti. [Bačeković, 2004, s. 12]. Česká menšina je uznávána chorvatským ústavním zákonem o národnostních menšinách⁴⁷ [Bačeković, 2004, s. 7].

Ústřední knihovna pro českou menšinu v Chorvatsku vznikla v roce 1991. Je financována Ministerstvem kultury Chorvatské republiky, v roce 2004 to činilo kolem 30 tisíc chorvatských kun za rok [Bačeković, 2004, s. 16]. Uchovává přes 5 700 svazků knih v českém jazyce [Pučka knjižnica i čitaonica Daruvar, 2016].

V evidenci je registrováno celkem 49 knihoven, z toho 7 veřejných, 37 školních a 5 speciálních (knihovny františkánského kláštera, městského muzea, státního archivu a župního soudu v Bjelovaru a knihovna bývalé mlékárenské společnosti Sirela d.d., dnes Dukat d.d.) [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

Veřejná knihovna Petar Preradović poskytuje základní knihovní služby včetně bibliobusu a již zmíněných regionálních funkcí. Uchovává regionální knihovní fond zvaný *Bjelovariana*.

⁴⁶ Ústřední knihovnu pro českou národnostní menšinu v Chorvatsku

⁴⁷ chorvatsky Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina

3.9 Přímořsko-gorskokotarská župa

V roce 2011 žilo v Přímořsko-gorskokotarské župě 296 195 obyvatel na rozloze 3 588 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl v roce 2015 hodnoty 12 722 eur [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Leží v severozápadní části Chorvatska na historickém území Istrie. Na severu hraničí se Slovinskem. Regionální funkce vykonává Gradska knjižnica Rijeka. Ministerstvo kulture tu eviduje celkem 122 knihoven, z toho 16 veřejných, 88 školních, 1 univerzitní (Univerzita Rijeka), 10 vysokoškolských (fakultní knihovny Univerzity Rijeka, fakultní knihovna Univerzity Záhřeb, knihovna Vysoké školy Rijeka), 1 vědeckou (fakultní knihovna katolické teologické fakulty Univerzity Záhřeb, která je také zařazena mezi vysokoškolské knihovny) a 7 speciálních (knihovna křesťanského muzea Mali Lošinj, knihovna loděnice "3. maj" Rijeka, knihovna státního archivu, knihovna muzea současného umění a knihovny františkánského a kapucínského kláštera v Rijece) [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

Městská knihovna v Rijece se označuje jako informační, vzdělávací, kulturní, komunikační a společenské centrum ve městě a regionu. Její centrální oddělení naučné literatury, publicistiky a periodik sídlí v budově *Palača Modello* a centrální oddělení krásné literatury v budově *Filodrammatica*. Taktéž spravuje 4 pobočky a bibliobus. Vydává svůj webový zpravodaj *Magazin GKR-a*. V knihovně nalezneme i dílnu GKR Lab, která je určená především pro děti a mladé. Zde se mohou věnovat programování, tvorbě audio nebo video prezentacím, fotografování, vyvíjením počítačových her, psaním scénářů, tvorbě komiksů nebo modelování na 3D tiskárně. Zapojuje se do několika komunitních projektů. Jedním z nich *Pripovjedač/ica priča za laku noć*.⁴⁸ Hodinu denně ve spolupráci se sdružením Portić čtou dobrovolníci pohádky a příběhy dětem hospitalizovaných v dětské nemocnici Kantrida. Dalším je *Mala knjižnica*, v rámci něhož jsou instalovány knihovničky do mateřských škol. Rijeka bude v roce 2020 evropským městem kultury. Budova knihovny by se v letech 2020-2021 měla přestěhovat do bývalé tovární budovy Rikard Benčić. Organizuje také svou akci *Tjedan dobre dječje knjige*⁴⁹. [Gradska knjižnica Rijeka, 2018]

⁴⁸ česky Vypravěč/ka na dobrou noc

⁴⁹ česky Týden dobré dětské knihy

3.10 Licko-senjská župa

V roce 2011 žilo v Licko-senjské župě celkem 50 927 obyvatel na rozloze 5 353 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl v roce 2015 hodnoty 8 124 eur [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Leží v severní části Dalmácie. Župním městem je Gospić a regionální funkce vykonává jeho *Samostalna narodna knjižnica*. V evidenci se nachází pouze 27 knihoven, z toho 6 veřejných, 20 školních a 1 speciální (knihovna biskupské arcidiecéze v Senji) [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

Samostatná veřejná knihovna Gospić byla během Vlastenecké války silně napadena, ale díky finanční pomoci ministerstva kultury se mohla znovu otevřít. V roce 2000 se stala samostatnou knihovnou⁵⁰. Od roku 2014 sídlí v novém multifunkčním otevřeném dvoupatrovém prostoru. Její webové stránky bohužel (k červenci 2018) procházejí úpravou. [Samostalna narodna knjižnica Gospić, 2018]

3.11 Viroviticko-podrávská župa

V roce 2011 žilo v Viroviticko-podrávské župě celkem 84 836 obyvatel na rozloze 2 024 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl v roce 2015 hodnoty 5 829 eur [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Leží ve východní části země ve Slavonii. Na severovýchodě hraničí s Maďarskem. Župním městem je Virovitica a regionální funkce vykonává jeho *Gradska knjižnica i čitaonica*. Ministerstvo kultury eviduje celkem 34 knihoven, z toho 5 veřejných, 27 školních, 1 vysokoškolskou (knihovna Vysoké školy managementu v turismu a informatice zřizovanou vládou Chorvatské republiky) a 1 speciální (knihovna františkánského kláštera ve Virovitici) [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

Městská knihovna a čítárna Virovitica mimo běžného dětského oddělení a oddělení pro dospělé spravuje také čítárnu tisku, studovnu, koutek pro nevidomé a slabozraké a herní místnost pro děti. Uchovává regionální fond v digitální knihovně Metelwin nabízí digitalizovanou verzi *Virovitičkog lista*⁵¹ [Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica, 2018]

⁵⁰ Běžně byly veřejné knihovny součástí Pučkog otvorenog učilišta, od kterého se osamostatnily a zřizovateli se staly obce.

⁵¹ Dostupné na webové adrese: <http://library.foi.hr/vir>

3.12 Požežsko-slavonská župa

V roce 2011 žilo v Požežsko-slavonské župě celkem 78 034 obyvatel na rozloze 1 823 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl v roce 2015 hodnoty 6 038 eur [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Leží ve východní části země ve Slavonii. Župním městem je Požega a regionální funkce vykonává jeho *Gradska knjižnica i čitaonica*. Ministerstvo kulture tu eviduje celkem 30 knihoven, z toho 6 veřejných, 20 školních, 1 vysokoškolskou (knihovna Veleučilišta u Požegi) a 3 speciální (knihovny městského muzea, františkánského kláštera a župní nemocnice v Požeži) [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

Městská knihovna a čítárna Požega mimo běžná oddělení nabízí i hudební oddělení, 3 *knjižnične stacionare* Jakšić, Velika a Kaptol. Ve městě instalovala tři miniknihovničky (v městském parku, sportovně-rekreačním centru a ve čtvrti Babin vir). Uchovává osobní knihovny Franje Cirakija a Julija Kempfa. Její regionální fond *Possegana* je digitalizován. Má malebnou vnitřní terasu s prosklenou střechou. [Gradska knjižnica i čitaonica Požega, 2018]

3.13 Brodsko-posávská župa

V roce 2011 žilo v Brodsko-posávské župě celkem 158 575 obyvatel na rozloze 2 030 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl v roce 2015 hodnoty 5 939 eur [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Leží ve východní části země ve Slavonii. Hraničí s Bosnou a Hercegovinou. Župním městem je Slavonski Brod a regionální funkce vykonává jeho *Gradska knjižnica*. Je zde evidováno celkem 49 knihoven, z toho 6 veřejných, 39 školních, 1 vysokoškolská (knihovna strojni fakulty *Sveučilišta Osijek*) a 3 speciální (knihovny františkánského kláštera v Cerniku a Slavonském Brodě a knihovna státního archivu ve Slavonském Brodě) [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

Městská knihovna ve Slavonském Brodě byl v letech 1991-1992 velmi těžce zasažena boji Vlastenecké války. Teprve v roce 1996 za přispění ministerstva kulture, Brodsko-posávské župy a samotného města se mohlo začít s obnovou budovy knihovny. K jejímu 50. výročí od založení byla dne 26.5.1998 slavnostně znovuotevřena. Svůj regionální fond *Brodensia* od roku 2015 v rámci

svého projektu digitalizuje. Získala přes 60 autorských práv místních autorů, aby mohla literární díla zveřejnit. Má také své koutky v mateřských školách. [Gradska knjižnica Slavonski Brod, 2018]

3.14 Zadarská župa

V roce 2011 žilo v Zadarské župě celkem 170 017 obyvatel na rozloze 3 646 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl v roce 2015 hodnoty 5 939 eur [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Leží v severní Dalmácii. Župním městem je Zadar a regionální funkce vykonává jeho Gradska knjižnica, město ale také zřizuje *Znanstvenu knjižnicu*. Obě byly velmi poškozeny během Vlastenecké války. V evidenci knihoven se vyskytuje celkem 85 knihoven, z toho 11 veřejných, 57 školních, 1 univerzitní (knihovna *Sveučilišta u Zadru*), 1 vědecká a 15 speciálních (převážně církevních, ale také knihovna speciální nemocnice v Biogradu na moru, knihovna státního archivu, archeologického muzea, mezinárodního centra pro podvodní archeologii, muzea antického skla nebo Chorvatské akademie věd) [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

Městská knihovna Zadar mimo svou centrální knihovnu má také 4 pobočky a 2 *knjižnične stacionare*. Uchovává regionální sbírku Zadarských Arbanasů (tedy Gegštích Albánců) a organizuje 5 čtenářských klubů. [Gradska knjižnica Zadar, 2018].

3.15 Osijecko-baranjská župa

V roce 2011 žilo v Osijecko-baranjské župě celkem 305 032 obyvatel na rozloze 4 155 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl v roce 2015 hodnoty 8 381 eur [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Leží v téměř na východě země ve východní Slavonii a na jihu Baranji. Na severu hraničí s Maďarskem. Župním městem je Osijek a regionální funkce vykonává jeho Gradska i sveučilišna knjižnica. V této župě se eviduje celkem 132 knihoven, z toho 10 veřejných, 96 školních, 1 univerzitní⁵², 16 vysokoškolských, 2 vědecké a 10 speciálních [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

⁵² funkci městské a univerzitní zastává *Gradska a sveučilišna knjižnica Osijek*

Městská a univerzitní knihovna v Osijeku kromě běžných oddělení, studovny a médiatéky nabízí čtenářům od roku 1995 australskou čítárnu, dále americký koutek (knihovní fond americké literatury) a 5 poboček. Je velmi aktivní v digitalizaci. Digitalizuje regionální periodika a knihy a také osobní knihovnu chorvatského spisovatele Rudolfa Franjina Magjera. Na svých webových stránkách velmi interaktivně odkazuje na známé zahraniční zpravodajské weby pomocí mapy. Organizuje např. od roku 2012 *Festival jezika* propagující mateřský jazyk a jazyky národnostních menšin. Pro čtenáře třeba organizuje tematické týdny: *Harry Potter tjedan* nebo *Star Wars tjedan*. [Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek, 2018]

3.16 Šibenicko-kninská župa

V roce 2011 žilo v Šibenicko-kninské župě celkem 109 375 obyvatel na rozloze 2 984 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl v roce 2015 hodnoty 8 260 eur [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Leží v jižní části země v Dalmácii. Župním městem je Šibenik, ve kterém žije téměř polovina všech obyvatel župy. Regionální funkce vykonává *Gradska knjižnica Juraj Šižgorić Šibenik*. V ministerské evidenci se nachází 20 knihoven, z toho 6 veřejných, 12 školních a 2 speciální (knihovna františkánského kláštera a nemocniční knihovny v Šibeniku) [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

Šibenická knihovna mimo obvyklá oddělení nabízí obyvatelům města také oddělení pro vizuální kulturu, tedy výtvarnou dílnu, ve které se děti a mládež seznamuje s výtvarným uměním a kde se také promítají filmy. Dále audiovizuální oddělení, ve kterém půjčuje hudební CD a DVD filmy a 1 pobočku. Ve své "*hemerotéce*" nabízí sbírku novin a časopisů a uchovává také regionální sbírku *Sibenicensia* a sbírku velmi vzácných historických dokumentů o Šibeniku. V roce 2005 se přestěhovala do centra města. Vydává jako ostatní pověřené knihovny také své knihy. Zapojila se do projektu STEM jako jedna z celkem 100 městských knihoven a půjčuje mladým čtenářům se zájmem o techniku mikroprocesory *BBC micro:bit* nebo organizuje workshopy pro práci s nimi. Při knihovně funguje čtenářský klub pro mladé. Půjčuje herní konzole Playstation 4 a čtečky e-knih.

A nakonec spravuje virtuální muzeum Fausta Vrančića⁵³. [Gradska knjižnica Juraj Šižgorić Šibenik, 2018]

3.17 Vukovarsko-sremská župa

V roce 2011 žilo v Vukovarsko-sremské župě celkem 179 521 obyvatel na rozloze 2 454 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl v roce 2015 hodnoty 6 211 eur [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Leží na úplném východě země. Župním městem je Vukovar, na jehož předměstí Borovo Naselje se odehrály první potyčky Srbů s chorvatskou policií a za zhruba další 2 měsíce národnostní nesnášenlivost Srbů a Chorvatů vyústila v bitvu o Vukovar (nejdůležitější bitva Vlastenecké války). Na 22 tisíc nersbských obyvatel během této války museli opustit Vukovar a dalších 6 tisíc bylo zavlčeno do vojenských táborů, ze kterých se někteří z nich už nevrátili [Vukovarsko-srijemska županija, 2012].

U ministerstva kultury je evidováno celkem 81 knihoven, z toho 7 veřejných, 69 školních, 1 vysokoškolská (knihovna Veleučilišta Lavoslava Ružičke), a 4 speciální (knihovna městského muzea ve Vinkovci a knihovny františkánského kláštera v Iloku, Šarengradu a Vukovaru) [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

Městská knihovna Vukovar byla během Vlastenecké války silně poškozena a bylo zničeno cca 40 % knihovního fondu. Od 8.5.2001 píše svou novou éru, kdy za podpory ministerstva kultury a dalších dárců se podařilo knihovnu plně opravit. Obsluhuje 3 pobočky a zapojila se do projektu *Spajalica* financovaného z Evropské unie. Jedná se o vytvoření prostoru pro mladé. Svým čtenářům nabízí také americký koutek, kde mohou děti každý den strávit 45 minut nad aktivitami v iPadu. [Gradska knjižnica Vukovar, 2018]

Regionální funkce pro veřejné a školní knihovny však vykonává *Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci*. Ta byla ze 16. na 17. října 1991 zapálena a nezbylo z ní téměř nic. Byla přemístěna do nové budovy, ve které sídlí dodnes. Obyvatelé knihovně darovali kolem 50 tisíc knih. Obsluhuje také jednu pobočku a od roku 1998 uchovává osobní knihovnu sochaře Vanje Raduša. Vydává taktéž své knihy. [Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci, 2018]

⁵³ Dostupné na: <http://faust.knjiznica-sibenik.hr/>

3.18 Splitsko-dalmatská župa

V roce 2011 žilo v Splitsko-dalmatské župě celkem 454 798 obyvatel, je tedy po hlavním městě Záhřeb nejlidnatější župou v zemi. Rozkládá se na rozloze 4 540 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl v roce 2015 hodnoty 8 155 eur [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Leží téměř na jihu země. Župním městem je Split a regionální funkce pro tuto župu vykonává *Gradska knjižnica Marka Marulića Split*. V evidenci je vedeno celkem 188 knihoven, z toho 26 veřejných, 138 školních, 1 univerzitní (knihovna *Sveučilišta u Splitu*), 14 vysokoškolských a 9 speciálních [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

Splitská městská knihovna zavírá v roce 1998 svou centrální knihovnu. Na nátlak, že zhruba 65 tisíc svazků knih zůstává v krabicích, otevírá v letech 2002-2003 dvě nové pobočky a v roce 2008 nakonec otevírá novou budovu centrální knihovny. Celkem spravuje 9 poboček. Uchovává regionální sbírku *Spalatina*. Ve svém multimediálním oddělení nabízí dokumenty o filmu, hudbě a komiksu a organizuje také vzdělávací filmové projekce. [Gradska knjižnica Marka Marulića Split, 2018]

3.19 Istrijská župa

V roce 2011 žilo v Istrijské župě celkem 208 055 obyvatel na rozloze 2 813 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl v roce 2015 hodnoty 13 175 eur, což je po hlavním městě Záhřeb nejvíce z celé země [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Leží na Istrijském poloostrově a župním městem je Pažin. Regionální funkce pro tuto župu vykonává *Gradska knjižnica i čitaonica Pula*. Ministerstvo kulture eviduje v této župě 78 knihoven, z toho 9 veřejných, 63 školních, 1 univerzitní (*knihovna Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli*), 2 vysokoškolské a 3 speciální [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

Centrální knihovna Městské knihovny a čítárny v Pule se v roce 2004 přestěhovala do zrekonstruované a zmodernizované budovy bývalých rakousko-uherských kasáren. Spravuje ústřední knihovnu pro Italy v Chorvatské republice,

dále 5 poboček včetně dětské knihovny a čítárny klubu seniorů Pula. Mimo výpůjční dobu funguje bibliobox.⁵⁴[Gradska knjižnica i čitaonica Pula, 2018]

3.20 Dubrovnicko-neretvanská župa

V roce 2011 žilo v Dubrovnicko-neretvanské župě celkem 122 528 obyvatel na rozloze 1 781 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl v roce 2015 hodnoty 10 677 eur [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Leží na samém jihu země. Regionální funkce pro tuto župu vykonává organizace Dubrovačke knjižnice. Tato organizace plní dvě funkce: veřejné a vědecké knihovny. V rámci té veřejné spravuje celkem 5 poboček a hlavní budovu, v rámci té vědecké nabízí svým uživatelům např. restaurátorskou a knihvazačskou dílnu. Od roku 2010 digitalizuje svou regionální sbírku *Ragusina*. [Dubrovačke knjižnice, 2018]

[Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018] tu eviduje celkem 74 knihoven, z toho 9 veřejných, 49 školních, 3 vysokoškolské, 4 vědecké a 11 speciálních.

3.21 Mezimuřská župa

V roce 2011 žilo v Mezimuřské župě celkem 113 804 obyvatel na rozloze pouhých 729 km² [Državni zavod za statistiku, 2012b]. HDP na obyvatele dosáhl v roce 2015 hodnoty 8 995 eur [Hrvatska gospodarska komora, duben 2018]. Leží na nejsevernějším cípu země. Regionální funkce pro tuto župu vykonává *Knjižnica i čitaonica "Nikola Zrinski" Čakovec*. Zajímavostí této knihovny je její bibliobus, do kterého se vejde 4 tisíce svazů knih a fond pro bibliobus čítá dalších 11 tisíc svazků [Knjižnica i čitaonica Nikola Zrinski Čakovec, 2014]. Ministerstvo kulture tu eviduje celkem 45 knihoven, z toho 6 veřejných, 38 školních a 1 speciální (knihovna františkánského kláštera Čakovec) [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018].

⁵⁴ chorvatsky *knjigomat*

4. Knihovní legislativa v Chorvatsku

1 Knihovní síť, typy knihoven, jejich činnosti, podmínky a organizaci a také právní postavení Národní a univerzitní knihovny v Záhřebu upravuje tamní **knihovní zákon**, který vstoupil v platnost 19. září 1997.⁵⁵ V návaznosti na tento zákon byly vydány další nařízení (*pravilnici*), metodické pokyny a standardy, které stanovují konkrétní oblasti působení knihoven. Prostor bude dán *Pravilniku o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj*, který považují za velmi důležitý dokument a to po stručném popisu pasáží tohoto knihovního zákona⁵⁶.

4.1 Zakon o knjižnicama (Zákon o knihovnách)⁵⁷

Čl. 2 tohoto zákona je velmi důležitý. Podle něho je knihovna **v zájmu Chorvatské republiky**. Tedy je zde ukotvena důležitost knihoven pro dobré fungování státu a společnosti a jejich rozvoje (např. ve smyslu vzdělávání obyvatel či uchovávání národního kulturního dědictví).

Čl. 3 a 4 stanovují knihovní činnost v rámci **veřejné služby** a její naplňování a zároveň se knihovny ustanovují jako veřejná instituce nebo orgán (jako nezávislý právní subjekt nebo za určitých podmínek jako organizační složka v rámci instituce).

Čl. 5 stanovuje **zřízení** knihovny jako veřejné instituce. Ta může být zřízena Chorvatskou republikou, župami, hlavním městem Záhřeb, městy a obcemi. Knihovnu jako nezávislý právní subjekt může založit i jiná tamní právnická či fyzická osoba.

Čl. 6 definuje běžné knihovní činnosti a čl. 7 vymezuje pojem knihovní dokument. Zajímavostí je, že knihovním dokumentem mohou být považovány také hračky a hry, jestliže jsou součástí knihovního fondu.

Podle účelu a obsahu knihovních fondů se knihovny podle čl. 8 **typologicky dělí na**: národní, veřejné, školní, univerzitní, vysokoškolské a speciální. Některé knihovny však mohou být svou úlohou a spektrem činností

⁵⁵ CHORVATSKO, 1997. Zakon č. 1616 o knjižnicama [pročištění textu zákona]. In: Narodne novine č. 105/1997, č. 5/1998, č. 104/2000, č. 69/2009. Dostupné také z: <https://www.zakon.hr/z/745/Zakon-o-knjižnicama>

⁵⁶ Je použit očištěný text zákona s pouze platnými předpisy.

⁵⁷ Tamtéž.

zařazeny do více typů. Svou činnost vykonávají v souladu se schválenými standardy pro jednotlivé typy knihoven, které byly navrženy Chorvatskou knihovnickou radou⁵⁸ a schváleny příslušným ministrem (za veřejné knihovny ministr kultury; za školní knihovny ministr školství a tělovýchovy; za univerzitní, vysokoškolské a vědecké knihovny ministr vědy a technologií a za speciální knihovny příslušné ministerstvo, pod které knihovny spadají).

Obce a města jsou podle **čl. 9 povinná zřídit veřejnou knihovnu** s jedinou výjimkou těch obcí a měst, kde činnost veřejné knihovny vykonává univerzitní nebo vědecká knihovna (např. *Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek*)⁵⁹. Zároveň může obec či město vykonávat činnost veřejné knihovny v jiné obci či v jiném městě.

Čl. 14 až 21 se věnují **Národní a univerzitní knihovně v Záhřebu**⁶⁰ a definují její statut, funkce a postavení v rámci chorvatské soustavy knihoven. NSK je veřejnou institucí celostátního významu, která vykonává knihovní a informační činnost Národní knihovny Chorvatské republiky a Ústřední knihovny Univerzity v Záhřebu⁶¹ a zároveň výzkumnou organizací a taktéž centrem pro budování a rozvoj systému chorvatských knihoven. Je zřízena Chorvatskou republikou a je řízena devítičlennou správní radou, kterou rovným dílem jmenuje ministr kultury, ministr vědy a techniky a volí zaměstnanci knihovny. Má generálního ředitele a dále ředitele národní knihovny a ředitele univerzitní knihovny.

Čl. 22 až 28 blíže upravují organizaci a řízení knihoven jako samostatné právnické osoby včetně podmínek jmenování správní rady a ředitele.

Čl. 29 definuje **financování knihoven**. Finanční zdroje na provoz samostatných knihoven⁶² a knihoven, kterou jsou součástí právnických osob poskytuje zřizovatel. Finance pro speciální programy poskytují jejich zřizovatelé, župa, město Záhřeb, města nebo obce nebo příslušné ministerstvo či jiné právnické nebo fyzické osoby a finanční zdroje na speciální úkoly v rámci chorvatské soustavy knihoven jsou poskytovány ze státního rozpočtu prostřednictvím Ministerstva kultury, Ministerstva vědy a technologie

⁵⁸ chorvatsky Hrvatsko knjižnično vijeće

⁵⁹ česky Městská a univerzitní knihovna Osijek

⁶⁰ chorvatsky Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

⁶¹ chorvatsky Sveučilište u Zagrebu

⁶² knihovny s právní subjektivitou

a Ministerstva školství a tělovýchovy. Na provoz samostatných knihoven mohou být poskytovány také finance z příjmů podnikatelské činnosti, sponzoringu a darů.

System a regionální funkce knihoven je pak popsán v čl. 30 a 31. Knihovny spolupracují a připojují se do systému knihoven. Jsou propojeny v systému podle potřeb uživatelů v určité oblasti, potřeb univerzit v určité výzkumné oblasti na těchto čtyřech principech: harmonizaci koncepcí a programů, standardizaci při zpracování a výměně dat a informací, budování souborných katalogů a databází a komplexního rozvoje. Některé knihovny jsou pověřené vykonávat tzv. *matičnu djelatnost*.⁶³ pro více knihoven v určité geografické oblasti nebo pro určitý typ knihoven. Takové knihovny jsou definovány jako *matične*.⁶⁴

Čl. 32 a 33 stanovuje **Chorvatskou knihovnickou radu**⁶⁵ jako odborný poradní orgán při Ministerstvu kultury.

Povinný výtisk je tématem článků 37 až 44. Čl. 37 stanovuje počet povinných výtisků. Každý vydavatel nebo výrobce (právnícká či fyzická osoba) je povinen na vlastní náklady odevzdat a to nejpozději do 30 dní od tisku celkem devět povinných výtisků. Dva z nich Národní a univerzitní knihovně v Záhřebu a dalších sedm do univerzitních knihoven ve Splitu, Rijece, Pule, Osijeku a Mostaru a do vědeckých knihoven v Dubrovníku a Zadaru. Navíc jeden výtisk příslušné pověřené knihovně v župě, ve které funguje oddělení regionální literatury. Zajímavostí je také nutnost odevzdat jeden výtisk tiskárnou příslušné pověřené knihovně, v případě, že má sídlo v jiné župě než vydavatel. Čl. 38 vymezuje povinný výtisk a čl. 39 šedou literaturu. Každý vydavatel šedé literatury je povinen na své náklady odevzdat dva povinné výtisky do Národní a univerzitní knihovně v Záhřebu a Chorvatské informačně-dokumentační referenční agentuře.⁶⁶ A pokud jsou vydavatelem župy, hlavní město Záhřeb nebo města a obce musí odevzdat jeden povinný výtisk příslušné pověřené knihovně, hl. město Záhřeb příslušné knihovně a města a obce veřejným knihovnám, kterými jsou zřizovateli.⁶⁷

⁶³ dále je pro tento termín použit český ekvivalent *regionální funkce*

⁶⁴ dále je pro tento termín použit český ekvivalent *pověřená knihovna*

⁶⁵ chorvatsky Hrvatsko knjižnično vijeće

⁶⁶ chorvatsky Hrvatska informacijsko-dokumentacijska referalna agencija

⁶⁷ Není zde stanovena konkrétní knihovna, tedy nelze usoudit, zda je to např. Nacionalna a sveučilišna knjižnica u Zagrebu nebo Knjižnica grada Zagreba

Čl. 45 dává knihovnám povinnost přijmout opatření na **ochranu a uchování** knihovních dokumentů v souladu s předpisy⁶⁸, které vydává ministr kultury na návrh Chorvatské knihovnické rady se souhlasem ministra školství a tělovýchovy a ministra pro vědu a technologie.

Čl. 46 se zmiňuje o provádění **revize v knihovnách** a její postup a podmínky stanoví nařízení⁶⁹ ministra kultury na návrh Chorvatské knihovnické rady a se souhlasem ministra školství a tělovýchovy a ministra pro vědu a technologie.

Kontrolní a dozorčí činnost nad knihovnami úzce vymezuje čl. 47 až 49. Obsluhované knihovny kontrolují pověřené knihovny a tuto činnosti upravuje nařízení o regionálních funkcích knihoven.⁷⁰ Nad pověřenými knihovnami provádí kontrolní činnost Národní a univerzitní knihovna v Záhřebu. Nad knihovnami v župách pak jednotlivé kulturní odbory župních úřadů a odbor kultury Městského úřadu v Záhřebu. Dohled nad fungováním univerzitních a vědeckých knihoven vykonává ministerstvo pro vědu a technologie a dohled nad školními knihovnami vykonává ministerstvo školství a tělovýchovy.

Dodatečné usnesení čl. 50 stanovuje výši uložených **peněžních pokut** pro fyzické nebo právnické osoby, kteří neodevzdávají povinný výtisk a navazující čl. 51 stanovuje peněžní pokuty knihovnám ve čtyřech případech, ve kterých nečiní: knihovna není evidována v síti knihoven, nepodává informace potřebné k výkonu odborného dohledu, nepřijala opatření k ochraně knihovního fondu a nesprávně provádí revizi knihovního fondu⁷¹).

4.2 Pravidník o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj

V návaznosti na články 31, 47 až 49 *Zákona o knihovnách* z roku 1997 vstoupilo 11.5.2001 v platnost nařízení ministra kultury na návrh Chorvatské knihovnické rady a s předchozím souhlasem ministra školství a sportu a ministra vědy techniky *Nařízení o regionálních funkcích knihoven Chorvatské republiky*.

⁶⁸ Pravidník o zaštití knjižnične građe (NN č. 52/2005), česky Nařízení o ochraně knihovních dokumentů

⁶⁹ Pravidník o reviziji i otpisu knjižnične građe (NN č. 21/2002), česky Nařízení o revizi a odpisu knihovních dokumentů

⁷⁰ Pravidník o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj (NN č. 43/2001), česky Nařízení o regionálních funkcích knihoven v Chorvatské republice

⁷¹ Třetí článek Nařízení o revizi a odpisu knihovních dokumentů uvádí např. povinnost vykonávat mimořádnou revizi i po poškození knihovního fondu válkou.

Toto nařízení upravuje regionální funkce a definuje systém pověřených knihoven v jeho pěti hlavách.

I. Obecná ustanovení

Hlavním cílem regionálních funkcí v první hlavě je provádění odborného dohledu, organizování a rozvíjení sítě knihoven a zlepšení kvality odborné práce. Poskytovat regionální funkce je povinné pro knihovny, které jsou zřízeny jako veřejné instituce. Pověřené knihovny poskytují regionální funkce pro jiné knihovny, bez ohledu na to, zda jsou samostatné nebo součástí organizace. S každou obsluhovanou knihovnou je nutné uzavřít smlouvu.

Nařízení v čl. 4 také definuje dva typy činností v rámci regionálních funkcí: základní a vývojové. Těmi základními jsou odborný dohled nad obsluhovanými knihovnami, vzdělávání knihovníků a poskytování odborné pomoci a to také při zřizování nebo rušení knihoven. Mezi vývojové činnosti je zařazeno plánování, navrhování a zdokonalování knihovních služeb a to ve vztahu ke konkrétním posláním knihoven, zlepšování odborné práce knihovníků nebo rozvoj knihovních systémů.

II. Organizace regionálních funkcí

Základní činnosti v rámci regionálních funkcí jsou poskytovány dle čl. 5 na dvou úrovních: státní a župní. Na státní úrovni tyto činnosti poskytuje Národní a univerzitní knihovna v Záhřebu jako centrální pověřená knihovna. Na župní úrovni to jsou veřejné knihovny, univerzitní nebo vysokoškolské. Na státní úrovni se vykonávají v souladu se *Zákonem o knihovnách* z roku 1997, na župní úrovni na základě pověření ministra kultury, resp. ministra vědy a techniky nebo ministra školství a sportu⁷² na návrh Chorvatské republiky. Navíc Národní a univerzitní knihovna v Záhřebu je pověřená knihovna pro župní, univerzitní nebo vysokoškolské knihovny.

Čl. 9 stanovuje podrobné podmínky, které musí splňovat knihovna k výkonu regionálních funkcí. Jsou to například tyto: knihovní fond by se měl skládat z 45 % odborné literatury, 35 % beletrie, 15 % dětské literatury a 5 % příruční knihovny s tím, že celkový počet fyzických knih by se měl rovnat celkovému počtu obyvatel v župě nebo mít schválen interní předpis o práci

⁷² v závislosti na typu knihovny

knihovny. Pokud knihovna tyto podmínky nesplňuje, může ministr kultury svěřit regionální funkce jiné knihovně.

Podle čl. 10 a 11 univerzitní knihovny v Osijeku, Rijece, Záhřebu a Splitu vykonávají regionální funkce pro vysokoškolské a speciální knihovny **v rámci univerzitní sítě**, dále pro **vědecké a speciální knihovny** a také pro knihovny, jejichž knihovní fond je označen za **kulturní dědictví** v souladu s nařízením o ochraně a uchování kulturního dědictví. Vysokoškolské a speciální knihovny v rámci **vysokoškolské sítě** vykonávají vysokoškolské pověřené knihovny ve své působnosti. V případě, že taková knihovna není schopna vykonávat regionální funkce, pak je vykonává příslušná univerzitní knihovna.

Národní a univerzitní knihovna v Záhřebu může v čl. 12 svěřit některé činnosti regionálních funkcí jiné knihovně, s kterou je uzavřena vzájemná dohoda. Obsluhované knihovny v čl. 13 mají za povinnost předkládat zprávy a plány příslušným pověřeným knihovnám a také umožnit metodikům přímý dohled na jejich práci.

Pro zajištění výkonu regionálních funkcí pro všechny typy knihoven, je stanoveno podle čl. 14 působení při Národní a univerzitní knihovně v Záhřebu odborná rady veřejných župních knihoven, odborná rady univerzitních a vysokoškolských pověřených knihoven a Ústřední rady pověřených knihoven Chorvatské republiky. Každá rada se skládá ze zástupců všech dotčených pověřených knihoven a zástupce Národní a univerzitní knihovny.

III. Poslání a úlohy pověřených knihoven

Třetí hlava vymezuje hlavní úkoly a vývojové činnosti pro Národní a univerzitní knihovnu v Záhřebu, veřejné župní knihovny a univerzitní či vysokoškolské.

Čl. 15 a 16 určuje postavení, poslání a úlohy Národní a univerzitní knihovny v Záhřebu v rámci regionálních funkcí. Je centrální pověřenou knihovnou, která je centrem systému chorvatských knihoven. Jejím důležitým úkolem je organizovat a rozvíjet systém knihoven, zlepšovat svůj výkon a poskytovat kvalitní knihovní služby. Regionální funkce organizuje a provozuje prostřednictvím spolupráce s veřejnými župními a univerzitními a nebo vysokoškolskými knihovnami, dalšími knihovnami na území Chorvatska a také

spolupracuje s odbornými institucemi v oblasti knihovnictví, archivnictví a informačního průmyslu.

Veřejná župní knihovna vykonává regionální funkce pro všechny veřejné a školní knihovny v župě a to ve spolupráci s Národní a univerzitní knihovnou v Záhřebu a dalším knihovnami dle čl. 17. Systematicky zlepšuje a rozvíjí knihovní služby v rámci své působnosti.

Univerzitní nebo vysokoškolská knihovna vykonává regionální funkce v souladu s čl. 10 tohoto nařízení a taktéž zlepšuje a rozvíjí knihovní služby v rámci své působnosti.

IV. Odborní pracovníci v oblasti regionálních funkcí

Články 19 až 21 stanovuje vytvoření metodického oddělení, počet odborných pracovníků a jejich kvalifikaci.

V. Financování regionálních funkcí

Regionální funkce jsou financovány ze státního rozpočtu. Každá pověřená knihovna sestavuje roční a víceletý program na základě úloh stanovených v tomto nařízení, který ministerstvu kultury, ministerstvu vědy a techniky a ministerstvu školství a sportu a Národní a univerzitní knihovně v Záhřebu s odpovídajícím finančním plánem.

5. Knihovní systémy a souborné katalogy

V Chorvatsku, stejně jako i v jiných vyspělých státech založených na tržní ekonomice, je na tamním trhu nabízena široká škála tuzemských integrovaných knihovních systémů (ILS) a softwarových řešení a stejně tak zahraniční systémy, které umožnily automatizaci knihoven a následně umožňují obsloužit v plné šíři každodenní běžný provoz jakékoliv chorvatské knihovny. V rámci jednoho systému nebo typu knihovny existují také souborné katalogy⁷³ bibliografických záznamů.

5.1 Knihovní systém ZaKi

Tento systém byl vyvinut společností Viva Info d.o.o ve spolupráci s Knihovnou města Záhřeb v roce 1997 [ZaKi, 20--]. Nyní ho používá přes 260 knihoven [BODIŠ, 2017, s. 158]. Je určen především pro veřejné, školní, vysokoškolské a speciální knihovny. Skládá se z 10 modulů: autority, katalogizace, akvizice, výpůjčky, periodika, revize a odpisy, administrace, meziknihovní výpůjční služba, statistiky a online katalog. Používá výměnný formát UNIMARC [ZaKi, 20--]. Souborný katalog tohoto systému nalezneme na webové adrese: <https://katalog.zaki.com.hr>.

5.2 Knihovní systém Crolist

Jedná se o systém, který je především naimplementován v Národní a univerzitní knihovně v Záhřebu a cca 30 dalších knihovnách. Byl vyvinut v roce 1996 společností Unibis d.o.o., používá platformu ORACLE a výměnný formát UNIMARC. Umožňuje sdílenou katalogizaci mezi fakultními a univerzitní knihovnou v rámci jedné univerzity, mezi školními nebo veřejnými knihovnami. [Unibis, 2018b].

Společnost Unibis nabízí také online katalog Vero, který je kompatibilní s jakýmkoliv knihovním systémem [Unibis, 2018]. Souborný katalog pro tento systém nalezneme na webové adrese: <http://opak.crolib.hr>. Obsahuje také souborné katalogy pro celé župy (ale jen v případě knihoven používající systém Crolist)

⁷³ chorvatsky *skupni katalogi*

5.3. Knihovní systém Metelwin

System Metelwin je vyvíjen od roku 1993 společností Point d.o.o. Varaždin. Nyní je naimplementován ve více než 1 000 knihovnách (většina jich jsou knihovny základních škol) v několika zemích. Tato společnost deklaruje, že se jedná o jediný knihovní systém, který plně integruje digitální knihovnu a běžný katalog OPAC. Podporuje výměnný formát MARC21. Vytvořila také portál Metelgrad⁷⁴, ve kterém odkazuje na digitální sbírky knihoven ve své digitální knihovně nebo také souborný katalog. [Metelwin digital library, 2010-2015]

5.4. Otevřený knihovní systém Koha

V roce 2008 tento celosvětově oblíbený systém začala úspěšně implementovat knihovna Filozofické fakulty Univerzity v Záhřebu. Poté následovaly knihovny Fakulty elektrotechniky a Fakulty humanitních a sociálních věd Univerzity v Záhřebu nebo také Institut Ruđer Boškovič, Biblijski institut, Nemocnice "Sveti Duh" v Záhřebu, Vysoká škola evangelicko-teologická v Osijeku, Dům lidských práv v Záhřebu nebo v minulosti již zrušená Vysoká škola obchodu ve Vinšjanu. Tento systém umožňuje pracovat ve výměnných formátech UNIMARC, MARC21 a v blízké budoucnosti i v dalších.

5.5. Aleph

Tento knihovní systém izraelské společnosti Ex Libris začala Národní a univerzitní knihovna používat 21. června 2010. Sdružuje 35 institucí (44 knihoven), kteří používají tento systém do integrovaného knihovního systému. V něm se nachází téměř 1,5 milionu bibliografických záznamů a 600 tisíc autorit. [Integrirani knjiznični sustav, 2018]

⁷⁴ Dostupný na webové adrese: <http://library.foi.hr/metelgrad>

Závěr

Současné chorvatské knihovny je oblast velmi široká a nekonzistentní. Knihovny v Chorvatsku, stejně jako v jiných zemích, se rychle vyvíjejí. Pružně reagují na společenskou poptávku a technologický rozvoj civilizace. Bohužel tento rozvoj se neděje plošně. Chorvatsko je země velmi různorodá. Některé župy jsou větší jiné menší, žije v nich více nebo méně obyvatel a různé národnostní menšiny. HDP na obyvatele dosahuje v některých úrovně zhruba poloviční než jiné. Knihovny ovlivňuje také různá kultura a zvyklosti napříč zemí. A nakonec úroveň poskytování knihovnických služeb a jejich kvalita v knihovnách určitých typů se značně liší. Přesto se domnívám, že přes všechny problémy včetně užívání diakritiky v chorvatském jazyce, pozdějším vstupem do Evropské unie a podobně mají chorvatské knihovny dobře nakročeno do jejich dalšího vývoje.

Z popisu stavu knihoven v jednotlivých župách je patrné, že chorvatský stát knihovny velmi podporuje a vidí v knihovnách skvělého partnera pro šíření chorvatské kultury a jazyka i do budoucnosti. Z počtu školních knihoven v zemi, ale také z aktivit veřejných knihoven, které se věnují dětem a mladým lidem, je zase patrné, že je tato cílová skupina obecně chápána jako velmi důležitá.

Neutuchající spolupráce knihovníků a jejich oddanost vytváří unikátní systém knihoven, který bude pro všechny obyvatele Chorvatska bez ohledu na rasu, pohlaví, náboženské vyznání nebo sexuální orientaci i nadále kvalitní vstupní branou do světa informací, ale také komunitní centrum, ve kterém budou moci strávit volný čas jakoukoliv zábavnou formou.

Přeji všem chorvatským knihovníkům hodně sil při zavádění nových služeb, zkvalitňování těch stávajících a bezproblémový každý den, ve kterém čelí novým výzvám a jejich čtenářům a uživatelům nekončící radost a úsměv na tvářích.

Seznam použitých informačních zdrojů

AKTUÁLNĚ, 2018. Slovinsko kvůli sporu o hranice v Piranském zálivu zažaluje Chorvatsko u Evropského soudního dvora. In: *Aktuálně.cz* [online]. Praha: *Economia*, 2018 [cit. 2018-07-07]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/slovinsko-kvuli-sporu-o-hranice-zazaluje-chorvatsku-u-evrops/r~96a67ba6731b11e8aa580cc47ab5f122>

APARAC-GAZIVODA, Tatjana a Dragutin KATALENAC. *Wounded libraries in Croatia*. Zagreb: Croatian Library Association, 1993. (Hrvatsko bibliotekarsko društvo), vol. 6. ISBN 953-6001-00-4.

BÁEZ, Fernando. *Obecné dějiny ničení knih: od sumerských tabulek po digitální éru*. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-697-6.

BAČEKOVIĆ, Alica. Slobodan pristup informacijama za pripadnike nacionalnih manjina (na primjeru češke manjine u Republici Hrvatskoj). Zagreb, 2004, 30 s. Dostupné také z: <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/8971/>. Diplomová práce. Sveučilište u Zagrebu. Filozofski fakultet. Odsijek za informacijske znanosti. Vedoucí práce Aleksandra Horvat.

BODIŠ, Maja, Ivančica ĐUKEC KERO a Kluk GIUNIO. Kvalitetan knjižnični sustav – pretpostavka uspješnog rada Matične službe Knjižnica grada Zagreba. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* [online]. 2017, 24.5.2017, **60**(1), 155-172 [cit. 2018-07-15]. Dostupné z: <https://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/541/499>

BUNIĆ, Sanja. Projekt 65 plus knjižnica grada Zagreba. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* [online]. 2010, **53**(2), 15-25 [cit. 2018-07-08]. ISSN 0507-1925. Dostupné z: [www.hkdrustvo.hr/datoteke/879/vbh/God.53\(2010\),br.2](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/879/vbh/God.53(2010),br.2)

ČELIĆ-TICA, Veronika a Dubravka SKENDER. *Hrvatske knjižnice na meti: vodič*. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna biblioteka, 1992.

DIGITALIZIRANA ZAGREBAČKA BAŠTINA, 2018. Digitalizirana zagrebačka baština. *Knjižnica grada Zagreba* [online]. Zagreb: KGZ, 2018 [cit. 2018-07-08]. Dostupné z: <https://digitalnezbirke.kgz.hr/>

Dopad války na chorvatské knihovny v roce 1991. *Novinky knihovnické literatury*. 1992, **35**(5), 136-138. ISSN 0139-5459.

DRENOVEC, Franček. Hrvatski jadranski otoci, otočići i hridi [online]. 2013-01-02 [cit. 2018-07-07]. Dostupné z: <http://www.hrvatskiotoci.com/hrvatskiotoci.pdf>

DRUŠTVO KNJIŽNIČARA KARLOVAČKE ŽUPANIJE. 2018. *Društvo knjižničara karlovačke županije* [online]. Karlovac: DKKŽ, 2018 [cit. 2018-07-28]. Dostupné z: <http://www.dkkz.hr/>

DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU, 2012a. Stanovništvo prema narodnosti i vjeri, popis 2011. *Državni zavod za statistiku* [online]. Záhřeb: DZS, 2012 [cit. 2018-07-05]. Dostupné z:

https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_12/H01_01_12.html

DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU, 2012b. Županije, površina, stanovništvo, gradovi, općine i naselja, popis 2011. *Državni zavod za statistiku* [online]. Záhřeb: DZS, 2012 [cit. 2018-07-05]. Dostupné z:

https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H02_02/H02_02.html

DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU, 2012c. Stanovništvo prema narodnosti po gradovima/općinama, popis 2011. *Državni zavod za statistiku* [online]. Záhřeb: DZS, 2012 [cit. 2018-07-05]. Dostupné z:

https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_04/h01_01_04_RH.html

DUBROVAČKE KNJIŽNICE, 2018. *Dubrovačke knjižnice Dubrovnik* [online]. Dubrovnik: Dubrovačke knjižnice Dubrovnik, [2018] [cit. 2018-07-30]. Dostupné z: <https://dkd.hr/>

GRAD SAMOBOR, 2018. *Gradska knjižnica Samobor*. Grad Samobor [online]. [cit. 2018-07-15]. Dostupné z <https://www.samobor.hr/knjiznica>

GRADSKA KNJIŽNICA I ČITAONICA METEL OŽEGOVIĆ VARAŽDIN, 2018. *Gradska knjižnica i čitaonica "Metel Ožegović" Varaždin* [online]. Varaždin: Gradska knjižnica i čitaonica "Metel Ožegović" Varaždin, 2018 [cit. 2018-07-28]. Dostupné z: <http://knjiznica-vz.hr/>

GRADSKA KNJIŽNICA I ČITAONICA POŽEGA, 2018. *Gradska knjižnica i čitaonica Požega* [online]. Požega: Gradska knjižnica i čitaonica Požega, 2018 [cit. 2018-07-29]. Dostupné z: <http://www.gkpz.hr/>

GRADSKA KNJIŽNICA I ČITAONICA PULA, 2018. *Gradska knjižnica i čitaonica Pula* [online]. Pula: GKČ Pula, 2014 [cit. 2018-07-30]. Dostupné z: <http://www.gkc-pula.hr>

GRADSKA KNJIŽNICA I ČITAONICA VLADO GOTOVAC SISAK, 2018. *Gradska knjižnica i čitaonica Vlado Gotovac Sisak* [online]. Sisak: NKC Sisak, [2018] [cit. 2018-07-26]. Dostupné z: <https://www.nkc-sisak.hr>

GRADSKA KNJIŽNICA I ČITAONICA VINKOVCI, 2011. *Povijest. Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci* [online]. Vinkovci: GKVK, 2011 [cit. 2017-11-26]. Dostupné z: <http://knjiznice.nsk.hr/vinkovci/o-knjiznici-2/povijest/>

GRADSKA KNJIŽNICA I ČITAONICA VINKOVCI, 2018. *Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci* [online]. Vinkovci: Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci, [2018] [cit. 2018-07-30]. Dostupné z: <http://knjiznice.nsk.hr/vinkovci/>

GRADSKA KNJIŽNICA I ČITAONICA VINKOVCI, 2018. *Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci* [online]. Vinkovci: Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci, [2018] [cit. 2018-07-30]. Dostupné z: <http://knjiznice.nsk.hr/vinkovci/>

GRADSKA KNJIŽNICA I ČITAONICA VIROVITICA, 2018. *Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica* [online]. Virovitica: Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica, 2017 [cit. 2018-07-29]. Dostupné z:

<http://www.arhiva.knjiznicavirovitica.hr/>

GRADSKA KNJIŽNICA FRANJO MARKOVIĆ KRIŽEVCI, 2018. *Gradska knjižnica Franjo Marković Križevci* [online]. Križevci: Gradska knjižnica Franjo Marković Križevci, 2012 [cit. 2018-07-28].

GRADSKA KNJIŽNICA IVAN GORAN KOVAČIĆ KARLOVAC, 2018. *Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić" Karlovac* [online]. Karlovac: Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić", 2018 [cit. 2018-07-28]. Dostupné z: <http://www.gkka.hr/>

GRADSKA KNJIŽNICA MARKA MARULIĆA SPLIT, 2018. *Gradska knjižnica Marka Marulića Split* [online]. Split: GKMM, 2018 [cit. 2018-07-30]. Dostupné z: <http://www.gkmm.hr/>

GRADSKA KNJIŽNICA RIJEKA, 2018. *Gradska knjižnica Rijeka* [online]. Rijeka: GKR, [2018] [cit. 2018-07-29]. Dostupné z: <http://gkr.hr>

GRADSKA KNJIŽNICA SLAVONSKI BROD, 2018. *Gradska knjižnica Slavonski Brod* [online]. Slavonski Brod: GKSB, [2018] [cit. 2018-07-29]. Dostupné z: <https://www.gksb.hr/>

GRADSKA KNJIŽNICA VELIKA GORICA, 2015. *Povijest Gradske knjižnice Velika Gorica*. Gradska knjižnica Velika Gorica [online]. [cit. 2018-07-15]. Dostupné z: <http://www.knjiznica-vg.hr/povijest-gradske-knjiznice-velika-gorica>

GRADSKA KNJIŽNICA VUKOVAR, 2018. *Gradska knjižnica Vukovar* [online]. Vukovar: Gradska knjižnica Vukovar, 2018 [cit. 2018-07-30]. Dostupné z: <http://gkvu.hr/>

GRADSKA KNJIŽNICA ZADAR, 2018. *Gradska knjižnica Zadar* [online]. Zadar: GKZD, [2018] [cit. 2018-07-29]. Dostupné z: <http://www.gkzd.hr>

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA, 2018. BDP po županijama [online]. duben 2018 [cit. 2018-07-07]. Dostupné z: <https://www.hgk.hr/documents/bdp-po-zupanijama-u-2015-godini-final25ad8955342dfa.pdf>

CHORVATSKO, 1997. Zakon č. 1616 o knjižnicama [pročišćeni tekst zakona]. In: Narodne novine č. 105/1997, č. 5/1998, č. 104/2000, č. 69/2009. Dostupné také z: <https://www.zakon.hr/z/745/Zakon-o-knjižnicama>

CHORVATSKO, 2001. Pravilnik [č. 715] o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. In: Narodne novine č. 43/2001. Dostupné také z: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_05_43_715.html

INTEGRIRANI KNJIŽNIČNI SUSTAV, 2018. *Integrirani knjižnični sustav* [online]. Zagreb: NSK Integrirani knjižnični sustav, 2018 [cit. 2018-07-30]. Dostupné z: <http://iks.nsk.hr/>

Knjigom do krova: mreža knjižnica za osnaživanje beskućnika. *Knjigom do krova* [online]. Zagreb: KGZ, 2009 [cit. 2018-07-08]. Dostupné z: <https://beskucnik.kgz.hr/projekt/>

KNJIŽNICA I ČITAONICA FRAN GALOVIĆ KOPRIVNICA, 2018. *Knjižnica Fran Galović Koprivnica* [online]. Koprivnica: Knjižnica Fran Galović Koprivnica [cit. 2018-07-28]. Dostupné z: <http://www.knjiznica-koprivnica.hr>

KNJIŽNICA GRADA ZAGREBA, 2018. *Knjižnica grada Zagreba* [online]. Zagreb: KGZ, 2018 [cit. 2018-07-08]. Dostupné z: <http://www.kgz.hr/hr>

KNJIŽNICA NIKOLA ZRINSKI ČAKOVEC, 2014. *Knjižnica Nikola Zrinski Čakovec* [online]. Čakovec: Knjižnica Nikola Zrinski Čakovec, 2014 [cit. 2018-07-31]. Dostupné z: <http://www.kcc.hr/>

KNJIŽNIČARSKO DRUŠTVO VARAŽDINSKE ŽUPANIJE, 2018. *Knjižničarsko društvo Varaždinske županije* [online]. Varaždin: KDVŽ, 2018 [cit. 2018-07-28]. Dostupné z: <http://pubweb.carnet.hr/kdvz/>

MARVANOVÁ, Eva. *Bulletin SKIP: Chorvatské knihovnictví*. 2008, **17**(zvláštní číslo). ISSN 1210-092.

METELWIN DIGITAL LIBRARY, 2010-2015. Programski proizvod za upravljanje knjižnicama. *Metelwin digital library* [online]. Varaždin: Point d.o.o. Varaždin, 2015 [cit. 2018-07-30]. Dostupné z: <http://library.foi.hr/metelgrad/index.php?page=metelwin>

MINISTARSTVO KULTURE REPUBLIKE HRVATSKE, 2018. Upisnik knjižnica. *Ministarstvo kulture Republike Hrvatske* [online]. Zagreb: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2018 [cit. 2018-07-07]. Dostupné z: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=202&pregled=>

MINISTARSTVO UPRAVE REPUBLIKE HRVATSKE, 2018. Popis županija, gradova i općina. Ministarstvo uprave Republike Hrvatske [online]. Záhřeb: Ministarstvo uprave Republike Hrvatske, 2018 [cit. 2018-07-07]. Dostupné z: <https://uprava.gov.hr/o-ministarstvu/ustrojstvo/uprava-za-politicki-sustav-i-organizaciju-uprave/lokalna-i-podrucna-regionalna-samouprava/popis-zupanija-gradova-i-opcina/846>

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA U ZAGREBU, 2008. Nova zgrada Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. *Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu*. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2008, s. 36. ISBN 978-953-500-066-2.

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA U ZAGREBU, 2017a. *Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu* [online]. Zagreb: NSK, 2017 [cit. 2018-07-30]. Dostupné z: <http://www.nsk.hr>

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA U ZAGREBU, 2017b. Misija i vizija. *Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu* [online]. Zagreb: NSK, 2017 [cit. 2018-07-30]. Dostupné z: <http://www.nsk.hr/misija-vizija/>

PETR, Kornelija. The Croatian experience 1991-1995. FEATHER, John. *Disaster Management for Libraries and Archives*. London: Routledge, 2016, s. 169-191. ISBN 9781315257723.

POČIVAVŠEK, Dora. *Informacijski izvori o knjižnicama stradalim u Domovinskom ratu*. Zagreb, 2017, 45 s. Dostupné také z: <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/8971/>. Diplomová práce. Sveučilište u Zagrebu. Filozofski fakultet. Odsijek za informacijske i komunikacijske znanosti. Vedoucí práce Daniela Živković.

PUČKA KNJIŽNICA I ČITAONICA DARUVAR, 2016. Središnja knjižnica za češku manjinu u RH. *Pučka knjižnica i čitaonica Daruvar* [online]. Daruvar: Pučka knjižnica i čitaonica Daruvar, 2016 [cit. 2018-07-29]. Dostupné z: <https://knjiznica-daruvar.hr/sredisnja-knjiznica-za-cesku-manjinu/>

RYCHLÍK, 2007a. Vyhlášení nezávislosti Chorvatska a občanská válka. RYCHLÍK, Jan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 376-380. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-885-3.

RYCHLÍK, 2007b. Vzpouza krajinských Srbů. RYCHLÍK, Jan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 367-369. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-885-3.

SAMOSTALNA NARODNA KNJIŽNICA GOSPIĆ, 2018. *Samostalna narodna knjižnica Gospić* [online]. Gospić: SNK Gospić, 2018 [cit. 2018-07-29]. Dostupné z: snk-gospic.hr

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, 2014. Povijest Sveučilišta u Zagrebu. In: *Sveučilište u Zagrebu* [online]. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 2014 [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <http://www.unizg.hr/o-sveucilistu/sveuciliste-jucer-danas-sutra/povijest-sveucilista/>

UNIBIS. 2018a. VERO. *Unibis* [online]. Zagreb: Unibis, 2018 [cit. 2018-07-26]. Dostupné z: <http://www.unibis.hr/VERO.html>

UNIBIS, 2018b. Crolist. *Unibis* [online]. Zagreb: Unibis, 2018 [cit. 2018-07-30]. Dostupné z: <http://www.unibis.hr/info.htm>

VUKOVARSKO-SRIJEMSKA ŽUPANIJA, 2012. Domovinski rat. *Vukovarsko-srijemska županija* [online]. Vukovar: Vukovarsko-srijemska županija, 2012 [cit. 2018-07-30]. Dostupné z: <http://www.vusz.hr/info/domovinski-rat>

ZNANSTVENA KNJIŽNICA, 2013. Povijest Knjižnice. *Znanstvena knjižnica Zadar* [online]. Zadar: ZKZD, 2013 [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <http://www.zkzd.hr/hr/knjiznica/povijest>

ZAKI, 20--. Mrežni informacijski sustav ZaKi. Viva Info d.o.o. [online]. Zagreb: Viva Info d.o.o., [20--] [cit. 2018-07-07]. Dostupné z: www.vivainfo.hr/download/zakiletakfinal-1.pdf